

V. KRONIKA

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO ZA OKRES OD WRZEŚNIA 1993 ROKU DO WRZEŚNIA 1994 I OD WRZEŚNIA 1994 DO WRZEŚNIA 1995

W okresie sprawozdawczym skład Zarządu Głównego, Prezydium ZG, Głównej Komisji Rewizyjnej ani Sądu Koleżeńskiego nie uległ zmianie. W skład Zarządu Głównego wchodzi: T. Baraniuk, A. Bartosz, E. Bączyńska, E. Berendt, J. Bohdanowicz, J. Cieślak, Z. Jasiewicz, J. Heidenreich, K. Kaczko, Z. Klodnicki, E. Kłosek, A. Kwaśniewska, B. Kopczyńska-Jaworska, A. Kowalska-Lewicka, T. Lasowa, M. Parnowska, A. Rataj, M. Rostworowska, R. Tubaja, B. Turno.

Prezydium ZG działało w składzie: Z. Klodnicki – prezes, R. Tubaja i A. Kowalska-Lewicka – wiceprezesi, M. Rostworowska – sekretarz generalny, E. Berendt – z-ca sekretarza gen., Z. Toński – skarbnik, J. Bohdanowicz – z-ca skarbnika, T. Lasowa – członek Prezydium ZG.

W skład Głównej Komisji Rewizyjnej wchodzi: J. Adameczewski – przewodniczący, I. Wronkowska – z-ca przewodniczącego, J. Luczkowski, W. Sadowski, I. Soppa – członkowie.

Sąd Koleżeński złożony był z: S. Chmielowskiego – przewodniczący oraz K. Wołos i F. Czyżewskiego – członkowie.

W tym czasie odbyło się 8 posiedzeń Prezydium ZG. Głównymi tematami zebrań były:

- sprawy wydawnicze,
- sprawy finansowe, jak: uposażenia pracowników PTL, finansowanie Redakcji DWOK i ODIFE,
- sprawy organizacyjne – szczególnie dotyczące Pracowni DWOK,
- propozycja wprowadzenia do szkół lekcji związanych z regionalizmem,
- propozycja utworzenia we Wrocławiu Domu Kultury Ludowej,
- przygotowania do WZD w Łodzi w 1994 roku,
- przygotowania do obchodów Jubileuszu PTL – we Wrocławiu w 1995 roku.

Najważniejsze imprezy towarzyszące Jubileuszowi to wystawy i sesja naukowa: spośród kilku planowanych wystaw najważniejszą będzie wystawa zatytułowana „Polskie opisanie świata” – ukazująca wkład polskich badaczy w odkrywanie świata. Wystawa ta zostanie opracowana przez specjalistów z kilku muzeów w Polsce (Poznań, Szczecin, Warszawa, Kraków); pracami zespołu kieruje mgr E. Berendt – kierownik Muzeum Etnograficznego we Wrocławiu i jednocześnie z-ca sekretarza gen. oraz M. Rostworowska – sekretarz gen. PTL. Sprawom wyłącznie związanym z organizacją wystawy we wrocławskim Muzeum Etnograficznym były poświęcone trzy zebrania i uczestniczyli w nich goście, to jest komisarze wystawy oraz wrocławscy członkowie Prezydium Zarządu Głównego. Pozostałe wystawy, towarzyszące Jubileuszowi, zostaną zorganizowane w Arsenale (Oddział Muzeum Historycznego), w Bibliotece Ossolineum oraz na Uniwersytecie Wrocławskim.

Sesję naukową i jubileuszowy tom „Ludu” przygotowuje prof. Z. Jasiewicz, który także, wspólnie z prezesem towarzystwa, koordynuje całość prac związanych z Jubileuszem.

Skromne środki, jakimi dysponuje PTL, spowodowały, że plenarne posiedzenie Zarządu Głównego odbyło się tylko jeden raz – 29 września 1994 roku, a więc w dniu WZD w Łodzi, natomiast Główna Komisja Rewizyjna odbyła dwa posiedzenia (20 maja i 27 września 1994 roku).

Nadal, w obrębie towarzystwa, prowadzi działalność Redakcja Dziel Wszystkich Oskara Kolberga, której redaktorem naczelnym jest prof. B. Linette oraz Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej w Łodzi, pod kierownictwem prof. B. Kopczyńskiej-Jaworskiej.

Dla Pracowni DWOK w Poznaniu uzyskano od Ministerstwa Kultury i Sztuki 90 mln złotych na zakup sieci komputerowej oraz programu komputerowego do zapisywania nut. W rozmowach w Ministerstwie na temat finansów dla DWOK uczestniczyli prof. B. Linette, mgr J. Palka oraz dr hab. Z. Kłodnicki.

Towarzystwo nasze było współorganizatorem, wraz z Katedrą Etnologii we Wrocławiu i DSKT, sesji naukowej zatytułowanej „Śląsk, etniczno-kulturowa wspólnota i różnorodność” (25 do 27 listopada 1993), a także uczestniczyło w różnych sesjach, spotkaniach i naradach organizowanych przez inne instytucje. I tak: Z. Kłodnicki brał udział w sesji dotyczącej pograniczy etnicznych (Opole, 13 grudnia 1993). W czasie tej sesji nastąpiło wręczenie dyplomu członka honorowego PTL pani prof. Dorocie Simonides. Z. Kłodnicki dwukrotnie uczestniczył w sesji i konwersatorium poświęconym programom edukacyjnym w skansenach i muzeach (Sosnowiec, 29 stycznia i Ojców 27 do 28 czerwca 1994) a także, wraz z prof. B. Jaworską, w naradzie na temat wdrożenia w oświacie szkolnej programu dotyczącego folkloru i sztuki ludowej (8 do 10 marca 1994). Prezes i prof. B. Jaworska uczestniczyli też dwukrotnie w spotkaniach Rady Konsultacyjnej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki ds. Kultury Ludowej, gdzie omawiano realizację programu „Ratowanie ginących zawodów”. Ponadto Z. Kłodnicki wziął udział w V Kongresie Regionalnych Towarzystw Kultury (Wrocław, 23 do 25 września 1994), gdzie wygłosił referat zatytułowany *Edukacja regionalna* oraz w pracach Zespołu ds. Karty Regionalizmu Polskiego (prace trwały od marca do września 1994).

Towarzystwo nasze włączyło się również w organizowanie imprezy zatytułowanej „Herody” (22 stycznia 1995, we Wrocławiu), w której połączono elementy obrzędowości bożonarodzeniowej i noworocznej praktykowanej przez ludność napływową oraz ludność rodzimą. Impreza ta została przygotowana przez p. B. Litwińca, reżysera Teatru Kalambur we Wrocławiu.

Należy jeszcze przypomnieć, że towarzystwo było w 1992 roku współorganizatorem konkursu pod nazwą „Repatrianci – osadnictwo polskie na Ziemiach Zachodnich i Północnych”, ogłoszonego z inicjatywy osób współdziałających z Fundacją „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego. Część nagród w postaci wydawnictw ufundowało PTL. Informacja o tym konkursie winna znaleźć się w sprawozdaniu za ubiegły rok, jednak dopiero w roku 1993 zostało wydrukowane *Omówienie konkursu* autorstwa Krystyny Tyszkowskiej.

Przy ZG PTL działa 20 oddziałów terenowych; w ramach niektórych oddziałów funkcjonują kółka zainteresowań, jak: Koło Zainteresowań Kulturą Ormian (Gdańsk, Kraków, Warszawa), Koło Zainteresowań Kulturą Łużyczan (Poznań, Szczecin, Warszawa, Wrocław) oraz Koło Zainteresowań Kulturą Asyryjską (Poznań).

Tylko niektóre oddziały wywiązują się z działalności statutowej. I tak: sprawozdania finansowe za I półrocze 1994 roku nadesłało 9 oddziałów (Kraków, Gdańsk, Lublin, Łódź, Mszana Dolna, Opoczno, Opole, Poznań, Warszawa), a roczne sprawozdania z działalności oddziału na WZD w Łodzi nadesłało 7 oddziałów (Gdańsk, Kraków, Łańcut, Mszana Dolna, Opoczno, Zamość i Zielona Góra). Natomiast uwagi i propozycje dotyczące organizacji i obchodów jubileuszowych nadesłały zaledwie 3 oddziały (Zamość, Mszana Dolna i Koło Zainteresowań Kulturą Łużyczan przy Oddziale Warszawskim), a także kilkoro indywidualnych członków PTL.

Również zgłoszenie delegatów na WZD w Łodzi podało tylko 5 oddziałów (Kraków, Mszana Dolna, Opoczno, Poznań, Warszawa).

Jak zatem widać, jest zaledwie kilka oddziałów, które można zaliczyć do aktywnych, ale niestety są i takie, które od lat nie nadsyłają do Zarządu Głównego ani sprawozdań ze swej działalności, ani żadnych innych informacji (Kalisz, Rzeszów, Szczecin, Zakopane).

Na koniec okresu sprawozdawczego towarzystwo liczyło 1.122 członków, w tym 2 członków prawnych, 8 członków honorowych zagranicznych i 5 zwyczajnych ze Słowackiego Towarzystwa Ludoznawczego w Bratysławie.

Od lat PTL współpracuje ze Słowackim Towarzystwem Ludoznawczym w Bratysławie i w ramach tej współpracy w tegorocznym Zjeździe bierze udział p. dr Magdalena Pariková. W Zjeździe uczestniczą również zagraniczni członkowie honorowi PTL: p. prof. dr Wiktor Gusiew z Sankt Petersburga i p. Olga Ganckaja z Moskwy.

Działalność wydawnicza

Finansowanie działalności edytorskiej opierało się w zasadzie o środki finansowe Komitetu Badań Naukowych, przy wydatnej pomocy Ministerstwa Kultury i Sztuki i Polskiej Akademii Nauk – jeśli idzie o serie i czasopisma o charakterze ściśle etnograficznym. „Lud” i „Łódzkie Studia Etnograficzne” finansuje Komitet Nauk Etnologicznych. Natomiast seria pod nazwą „Biblioteka Zesłańca”, leżąca poza sferą finansowania przez KBN, jest w pewnym stopniu samofinansująca się, chociaż udaje się nieraz pozyskać dotacje zewnętrzne – zazwyczaj są to środki od indywidualnych sponsorów, a także władz terenowych.

Działalność wydawnicza w okresie sprawozdawczym była w zasadzie kontynuacją przyjętych wcześniej planów.

„Lud” – ukazał się tom za rok 1992, a tom za rok 1993 znajduje się obecnie w druku.

„Literatura Ludowa” – ukazał się zeszyt nr 4 - 6 za rok 1993, jest to tzw. tom „zaolziański”, finansowany przez KBN oraz Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, a także zeszyty nr 1 i nr 2 za rok 1994. Do końca bieżącego roku zostaną wydrukowane wszystkie kolejne zeszyty, a materiały do zeszytów na 1995 rok są już przez redakcję gromadzone.

W serii „Prace i Materiały Etnograficzne” ukazała się książka W. Gaja-Piotrowskiego – *Duchy i demony*.

W ramach „Archiwum Etnograficznego” opublikowano *Bibliografię Etnografii Polskiej za lata 1926-1933* autorstwa A. Illebowicza.

„Biblioteka Popularno-Naukowa” – kolejny tom z tej serii *Stroje ludowe w Polsce*, w opracowaniu T. Karwickiej, znajduje się w ostatnim stadium cyklu drukarskiego.

Ukazał się już kolejny tom „Łódzkich Studiów Etnograficznych”, na który złożyła się praca I. Kucharskiej zatytułowana *Poszukiwanie tożsamości narodowej ludności kaszubskiej*.

Nowym przedsięwzięciem edytorskim było opublikowanie I tomu *Komentarzy do Polskiego atlasu etnograficznego*, pod redakcją naukową Janusza Bohdanowicza; obecnie jest przygotowywany już drugi tom, finansowany, podobnie jak pierwszy, ze środków KBN.

Gotowy do druku jest pierwszy tom (dotyczący Dolnego Śląska) z zaplanowanej serii „Regiony, Tradycja i Współczesność”, przygotowywanej wspólnie z Katedrą Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego i Muzeum Etnograficznym we Wrocławiu.

Redakcja Dział Wszystkich Oskara Kolberga nie nadesłała sprawozdania, prawdopodobnie, wzorem poprzednich lat, zostanie ono przedstawione bezpośrednio na Walnym Zgromadzeniu Delegatów.

Wreszcie, w ramach serii „Biblioteka Zesłańca”, poświęconej dziejom Polaków na Wschodzie, ukazały się 3 publikacje: L. Perepeczko – *W lagrach na saratowskim szlaku*; W. Niezgody-Gorskiej – *Dośyc nam Sybiru, dośyc Kazachstanu* oraz Z. K. Kaweckiej – *Przez Sybir do Anglii*. Do końca bieżącego roku ukazać się następujące pozycje: *Bendykt Dybowski. Życie i dzieło* – monografia biograficzna autorstwa G. Brzęka; *Jak piskłeta z gniazd. Losy dzieci polskich w ZSRR w okresie drugiej wojny światowej* – w opracowaniu Daniela Boćkowskiego oraz *Śladami pracowników. Zapiski z sowieckich lagrów* I. Haw (z Kanady). Wszystkie wymienione pozycje, mające się ukazać drukiem w bieżącym roku, mają pełne zabezpieczenie finansowe, dotowane przez KBN, MKiSz oraz Urząd do Spraw Kombatantów.

Należy jeszcze podkreślić, że część środków finansowych, umożliwiających druk poszczególnych tytułów tej serii, pochodzi od prywatnych donatorów z kraju i zagranicy. W okresie sprawozdawczym wpływy dewizowe, mające charakter dotacji od osób prywatnych, mieszkających poza granicami kraju, kształtowały się w granicach 2,5 tys. dolarów USA.

Przedstawiona powyżej działalność wydawnicza towarzystwa ma charakter ciągły, przyczynia się też w pewnym stopniu do uzupełnienia budżetu ZG PTL. Nie przewiduje się, aby trend ten

został zachwiany w przyszłym roku i już obecnie są czynione starania w Komitecie Badań Naukowych o dotacje na wydanie niektórych pozycji przewidzianych do druku w przyszłym roku. Wyjaśnienia wymaga kwestia współzależności dotacji i budżetu ZG PTL. Książki dotowane przez sieć kolportażu powiększają wpływy budżetowe towarzystwa i pozostają w całości do naszej dyspozycji. Sprawy wydawnicze prowadzi dr Antoni Kuczyński.

W bieżącym roku Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” w Warszawie zwróciła się do naszego towarzystwa z prośbą o książki na wystawę „Dni polskiej książki” w Mińsku na Białorusi (3 do 8 maja 1994). Odpowiadając na prośbę wysłano wszystkie serie PTL, łącznie z *Dzielnymi Wszystkimi Oskara Kolberga* (o wartości: PTL 3,5 miliona zł, a DWOK pół miliona). Po zakończeniu wystawy książki te zostały bezpłatnie przekazane Bibliotece Narodowej, Bibliotece Katedry Polonistyki Uniwersytetu w Mińsku oraz bibliotekom polskiej społeczności na Białorusi, Ukrainie i w Rosji.

Biblioteka Naukowa im. J. Czekanowskiego

Biblioteka gromadzi głównie publikacje z zakresu etnografii i etnologii krajowej i zagranicznej oraz ważniejsze wydawnictwa z nauk pokrewnych: archeologii, historii, socjologii i językoznawstwa.

W roku sprawozdawczym księgozbiór powiększył się o 517 woluminów: w tym zakupiono 139 woluminów za 12,8 miliona złotych, z wymiany otrzymano 304 woluminy (80 wol. dzieł zwartych i 224 woluminy czasopism i serii). Z darów wpłynęło 58 woluminów, a z produkcji wydawniczej towarzystwa przybyło 16 woluminów. Księgozbiór liczy obecnie 37.183 woluminy.

W ramach wymiany wysłano 150 egz. „Ludu” (t. 75), 50 egz. „Literatury Ludowej” (rocznik 37, z 1993 r.) oraz kilkadziesiąt egzemplarzy innych wydawnictw z zapasów magazynowych towarzystwa. Po przeprowadzonej weryfikacji kontrahentów wymiany lista instytucji zagranicznych zawiera 160 instytucji w 34 krajach. Ostatnio została nawiązana wymiana z Museo de Zaragoza w Saragossie w Hiszpanii. Wymianę krajową prowadzimy z 40 instytucjami.

Z księgozbioru korzystali głównie pracownicy naukowcy i studenci Katedry Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego, studenci historii, archeologii, kulturoznawstwa i geografii, a także inni zainteresowani z placówek kulturalnych i naukowych Wrocławia. Na miejscu w czytelni (14 miejsc) udostępniono ok. 1800 woluminów, na zewnątrz czytelnikom indywidualnym wypożyczono 28 woluminów.

Do Centralnego Katalogu Zagranicznych Wydawnictw Ciągłych Biblioteki Narodowej w Warszawie przesłano wykaz czasopism i serii zagranicznych, które wpłynęły do biblioteki w 1993 roku.

Bibliotekę prowadzi mgr Jadwiga Klodnicka.

Archiwum Naukowe PTL

W okresie sprawozdawczym Archiwum znacznie powiększyło swoje zbiory o teksty wspomnieniowe „sybirackie”. Obecnie posiada 648 tek autorskich. Prowadzony jest do nich na bieżąco osobny inwentarz i oddzielny katalog alfabetyczny. Materiały są wykorzystywane szczególnie przez studentów i pracowników naukowych Instytutu Historii Uniwersytetu Wrocławskiego. Udostępniono łącznie 200 tek.

Z archiwaliów z zakresu kultury ludowej korzystali pracownicy Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku, Muzeum im. Wł. Orkana w Rabce i studenci filologii polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Archiwum Naukowe prowadzi mgr Paulina Suchecka.

W okresie sprawozdawczym (1994-1995) skład Zarządu Głównego, Prezydium ZG, Głównej Komisji Rewizyjnej oraz Sądu Koleżeńskiego nie uległ zmianie. W skład Zarządu Głównego wchodzi: T. Baraniuk, E. Bączyńska, E. Berendt, J. Bohdanowicz, Z. Jasiewicz, J. Heidenreich, K. Kaczko, Z. Klodnicki, E. Kłosek, A. Kwaśniewska, B. Kopeczyńska-Jaworska, A. Kowalska-

Lewicka, T. Lasowa, M. Parnowska, A. Rataj, M. Rostworowska, R. Tubaja, B. Turno oraz J. Cieślak i A. Bartosz – zastępcy członków Zarządu Głównego.

Prezydium ZG działało w składzie: Z. Klodnicki – prezes, R. Tubaja i A. Kowalska-Lewicka – wiceprezesa, M. Rostworowska – sekretarz generalny, E. Berendt – z-ca sekretarza generalnego, Z. Toroński – skarbnik, J. Bohdanowicz – z-ca skarbnika, T. Lasowa – członek Prezydium ZG.

W skład Główniej Komisji Rewizyjnej wchodziło: J. Adameczewski – przewodniczący, I. Wronkowska – z-ca przewodniczącego, J. Luczkowski, W. Sadowski, I. Soppa – członkowie.

Sąd Koleżeński pracował w składzie: S. Chmielowski – przewodniczący oraz K. Wołos i F. Czyżewski – członkowie.

Członkowie Prezydium spotykali się w tym czasie sześciokrotnie, a osoby mieszkające we Wrocławiu pozostawały w ciągłym kontakcie. Na zebraniach omawiane były następujące zagadnienia:

- zapewnienia środków niezbędnych do funkcjonowania Pracowni DWOK w Poznaniu. Rozważano nawet możliwość przyłączenia jej do Instytutu Archeologii i Etnologii PAN. Sprawie tej zostało poświęcone specjalne zebranie w Poznaniu z udziałem prof. G. Labudy;

- podjęcia przez Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej w Łodzi na zlecenie Ministerstwa Kultury i Sztuki opracowania kartoteki „Ginące zawody” i zmiany trybu zatrudnienia obu pań pracujących w ODiIE;

- przejęcia przez PTL archiwum *Polskiego atlasu etnograficznego* w przypadku likwidacji przez PAN Pracowni PAE oraz zeszytów PAE do sprzedaży wraz z wydawanymi przez PTL „Komentarzami”;

- zagadnienia związane z wydawnictwami PTL, jak: uaktywnienie kolportażu wydawnictw, zmiany cen niektórych wydawnictw, zastanawiano się również nad potrzebą – w tych trudnych czasach – wydawania przez PTL prac z pobocznych nurtów zainteresowań towarzystwa (jak literatura wspomnieniowa czy historia nauki);

- szczególnie dużo miejsca poświęcono sprawom związanym z przygotowaniem do obchodów stulecia towarzystwa, na które to uroczystości złoży się:

- Walne Zgromadzenie Delegatów,
- sesja naukowa (przygotowywana przez prof. Jasiewicza),
- uroczystości oficjalne,
- odznaczenia zasłużonych członków PTL,
- przyznanie członkostwa honorowego,
- możliwość uczestniczenia w koncertach Festiwalu „Wratislavia Cantans” oraz zwiedzenia Panoramy Raclawickiej,
- wystawy: 1. „Polskie opisanie świata”,
2. „Polskie Towarzystwo Ludoznawcze 1895-1995”,
3. „Pokucie - ziemia Wincenza”

Dwie pierwsze wystawy organizowane są w Muzeum Etnograficznym, natomiast trzecia wystawa „Pokucie...”, przewidziana w „Ossolineum”, została przełożona na czas późniejszy z powodu kolizji terminu otwarcia wystawy z Festiwalu „Wratislavia Cantans”.

- z planowanego wybicia medalu pamiątkowego musiano niestety zrezygnować z powodu wysokiego kosztu zarówno projektu, jak i wykonania medalu.

Z okazji uroczystości jubileuszowych PTL postanowiono zorganizować Zjazd Absolwentów Katedry Etnografii (Etnologii) Uniwersytetu Wrocławskiego:

- na wszystkich zebraniach omawiane też były sprawy finansowe, jak: kalkulacja cen wydawnictw, honoraria za artykuły wydawane przez PTL, uposażenia pracowników PTL, dotacje na działalność towarzystwa itd. Wobec stałych trudności finansowych, z jakimi boryka się towarzystwo padła nawet – na jednym z zebrań – rozpaczliwa propozycja, by ogłosić upadłość towarzystwa, pozostawiając jedynie bibliotekę;
- dyskutowano też nad potrzebą założenia księgi pamiątkowej.

Plenarne posiedzenie Zarządu Głównego – już tradycyjnie – odbywa się raz w roku w połączeniu z Walnym Zgromadzeniem Delegatów (w roku bieżącym: 8.09.1995).

Jeśli chodzi o Główną Komisję Rewizyjną, to warto zaznaczyć, że powrócono do tradycji uczestniczenia członka GKR w posiedzeniach Prezydium ZG; w okresie sprawozdawczym przewodniczący Komisji Rewizyjnej brał udział w trzech zebraniach.

W okresie od 5 października do 3 listopada 1994 roku Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła kontrolę w towarzystwie, a jej celem było sprawdzenie wydatkowania pieniędzy przyznawanych przez KBN w latach 1993-1994, a także prawidłowości kontaktów towarzystwa z KBN. W wyniku kontroli nie sformułowano istotnych zarzutów, a drobne uchybienia formalne zostały usunięte.

W okresie sprawozdawczym nastąpiły zmiany personalne w administracji Zarządu Głównego: zgodnie z zaleceniem Gł. Komisji Rewizyjnej ze stanowiska gł. księgowej odeszła p. Maria Klec (z dniem 31 marca 1995 roku). Odeszły również: p. Zenobia Płotnicka (30.04.1995) oraz p. Teresa Kłosaowa pełniąca obowiązki sekretarki (28.02.1995). Przyjęto do pracy: p. Annę Lubańską (od 1.04) – na stanowisko księgowej i p. mgr Agnieszkę Dudę (od 6.02) – na stanowisko sekretarki. Wszystkie te osoby były i są zatrudnione w wymiarze 1/2 etatu. Natomiast z 3/4 etatu na cały wróciła p. Bożena Kuczyńska – sekretarz redakcji „Literatura Ludowa”. Udało się też ocalić dwa etaty w ODiE w Łodzi dzięki podjęciu prac zleconych przez MKiSz. Przetrwali też w całości zespół pracowników DWOK w Poznaniu.

W Ośrodku Dokumentacji i Informacji Etnograficznej w Łodzi, pod kierunkiem prof. B. Kopyńskiej-Jaworskiej, pracują dwie osoby (częściowo opłacane przez MKiSz). W okresie sprawozdawczym prowadzono prace nad kolejnymi tomami bibliografii etnografii polskiej za lata: 1991-1995, 1986-1990, 1929-1933 (rozpoczęcie prac) i 1934-1939 (kontynuacja). Na zlecenie MKiSz Ośrodek pracuje nad bazą danych do zagadnienia „Ginące zawody”, zawierająca dane twórców ludowych z całej Polski, wykonujących rzemiosła uznane za zanikające. Prowadzono też stałą obsługę kartotek ODiE i PTL oraz działalność informacyjną na bazie posiadanych materiałów bibliograficznych i dokumentacyjnych.

W Poznaniu prowadzi działalność Redakcja Dziel Wszystkich Oskara Kolberga pod kierunkiem prof. B. Linette. W roku 1995 po raz pierwszy od wielu lat, przyznano Redakcji dotację w postulowanej wysokości i pierwsza rata została przekazana już w I kwartale. W przygotowaniu jest tom 59/2 – *Materiały do etnografii Słowian południowych i zachodnich*. Są to pieśni morawskie, czeskie i z b. Jugosławii. Na tom 69. – *Kompozycje fortepianowe* – KBN nie przyznał środków na 1995 rok, mimo to prace są kontynuowane. W ramach starań o dofinansowanie działalności towarzystwa złożono wizytę w Fundacji Stefana Batorego (Z. Kłodnicki), podpisano umowę z Urzędem ds. Kombatantów w sprawie dofinansowania „Biblioteki Zesłańca” (Z. Kłodnicki), prowadzono rozmowy w sprawie obniżki kosztów druku „Ludu” (M. Haman, Z. Jasiewicz, B. Jaworska, Z. Kłodnicki), złożono wizytę prezydentowi Wrocławia – B. Zdrojewskiemu w sprawie dofinansowania uroczystości jubileuszowych (W. Wrześniński, Cz. Hernas, Z. Kłodnicki, M. Rostworowska), wicepremierowi A. Łuczakowi (W. Wrześniński, Z. Jasiewicz, Z. Kłodnicki, Z. Podkański), w Komitecie Badań Naukowych – w sprawie finansowania zadań naszego towarzystwa (Z. Kłodnicki).

Prezes Z. Kłodnicki brał udział w pracach Komisji Ministerstwa Edukacji Narodowej przygotowującej program „Dziedzictwo kulturowe w regionie”, w posiedzeniu Komitetu Nauk Etnologicznych PAN w Poznaniu, w sesji zorganizowanej przez MKiSz w Mordach, wygłaszając tam referat na temat kultury regionalnej i ludowej, brał udział w pracach nad programem „Ginące zawody” (współ z prof. Jaworską i min. Podkańskim) oraz w obradach działaczy kultury w Muzeum Okręgowym w Legnicy i w spotkaniu z regionalistami Dolnego Śląska w Głogowie.

Celem właściwego przygotowania uroczystości jubileuszowych towarzystwa powołano Komitet Organizacyjny, któremu przewodniczy prof. Z. Jasiewicz. Do Komitetu Honorowego weszło wielu wybitnych osobistości, a patronat nad obchodami zgodził się przyjąć wicepremier Aleksander Łuczak.

W związku z przygotowaniem obchodów jubileuszu PTL, nasilono kontakty ze środkami społecznego komunikowania (Hanna Nasz i Z. Kłodnicki). Wystawę o stuleciu PTL, przygotowały: Dorota Jasnowska i Hanna Golla przy współpracy Pauliny Sucheckiej, Ireny Zielińskiej

i Z. Klodnickiego. Stroną organizacyjną wystawy „Polskie opisanie świata” zajęły się: Elżbieta Berendt i Magdalena Rostworowska. Natomiast przygotowaniem uroczystości jubileuszowych i sesji naukowej zajęli się prof. Z. Jasiewicz wspólnie z dr. hab. Z. Klodnickim.

Z pomocą finansową pospieszyli wojewoda wrocławski, wiceminister MKiSz Z. Podkański, KBN i prezydent m. Wrocławia.

Pomocą organizacyjną służą władze Uniwersytetu Wrocławskiego oraz dyrektor Ossolineum.

Przy Zarządzie Głównym PTL działa 20 oddziałów terenowych; w ramach niektórych oddziałów funkcjonują koła zainteresowań, jak: Koło Zainteresowań Kulturą Ormian (Gdańsk, Kraków, Warszawa), Koło Zainteresowań Kulturą Łużyczan (Poznań, Szczecin, Wrocław, Warszawa, gdzie jednak Koło to wyraziło chęć usamodzielnienia się), Koło Zainteresowań Kulturą Asyryjską (Poznań) oraz Koło Halciarskie (Kraków).

Sprawozdania z rocznej działalności nadesłało 11 oddziałów: z Gdańska, Krakowa, Lublina, Łodzi, Łańcuta, Mszany Dolnej, Opoczna, Poznania, Bytomia (Oddział Śląski), Warszawy, Zielonej Góry. Niektóre oddziały włączyły się w organizację obchodów jubileuszowych – najczęściej w formie wystaw i prelekcji.

W okresie sprawozdawczym przyjęto 43 nowych członków i po skreśleniu przez oddziały osób, które zrezygnowały z przynależności do PTL oraz osób zmarłych towarzystwo liczy obecnie 1107 członków, w tym dwóch członków prawnych, 8 zagranicznych – honorowych i 5 zwyczajnych, ze Słowackiego Towarzystwa Ludoznawczego w Bratysławie.

Działalność wydawnicza

W okresie sprawozdawczym ukazały się dwa kolejne tomy „Ludu” (t. 76 i 77) za rok 1993 i 1994. W przygotowaniu jest kolejny tom – za rok 1995, posiadający zabezpieczenie finansowe z dotacji MKiSz oraz PAN. Planowana jest także angielska wersja tego tomu. Redaktorem naczelnym „Ludu” jest prof. Z. Jasiewicz.

„Literatura Ludowa”: ukazał się zeszyt 4 - 6 (lipiec-grudzień) za 1994 r. oraz trzy zeszyty za rok 1995; w opracowaniu drukarskim jest zeszyt 4 - 5 za rok 1995 (lipiec-październik) poświęcony tematyce stosunków polsko-ukraińskich, przygotowany z okazji jubileuszu towarzystwa. Do końca roku ukaże się zeszyt 6, a w tekstach redakcyjnych znajdują się materiały do zeszytu za rok 1996. Pismo posiada zabezpieczenie dotacyjne ze strony KBN, MKiSz oraz Wydziału Kultury Urzędu Miasta Wrocławia. Na uwagę zasługuje fakt, że czasopismo to w bieżącym roku weszło w tzw. kalendarzowy cykl ukazywania się poszczególnych zeszytów. Redaktorem naczelnym jest prof. Cz. Hernas.

„Łódzkie Studia Etnograficzne”: ukazał się 33. tom za rok 1994; jest to praca Krystyny Piątkowskiej – *Kultura a ikonosfera*. Redaktorem naczelnym studiów była prof. Jadwiga Kucharska. Zgodnie z postanowieniem Zarządu Oddziału Łódzkiego PTL, w kolejnym – 34 tomie „LS” znajdują się referaty wygłoszone na sesji „O pozytkach płynących z etnografii” zorganizowanej z okazji Zjazdu PTL w Łodzi w 1994 roku oraz część poświęcona obchodom Jubileuszu 45-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Bronisławy Jaworskiej i prof. dr hab. Jadwigi Kucharskiej. Redaktorem tomu będzie mgr Małgorzata Golička-Jabłońska.

W ramach „Archiwum Etnograficznego” – pod redakcją dr. Janusza Kamockiego – został opublikowany kolejny, 38. tom *Spojrzenie na Tatry* autorstwa Witolda Piksy. Tom ten został wydany z dotacji pozyskanych w Urzędzie Miasta Krakowa. Dzięki zabiegom dr. J. Kamockiego tom ten nie obciążał finansowo PTL, a przyniesie pewne zyski ze sprzedaży.

Ukazał się też drugi zeszyt I tomu *Komentarzy do Polskiego atlasu etnograficznego*, a tom drugi, poświęcony budownictwu, przygotowujący jest przez Pracownię PAE IHKM PAN i prawdopodobnie ukaże się na przełomie lat 1995/96. Redaktorem naukowym jest dr Janusz Bohdanowicz.

W ramach ukazującej się od czterech lat serii „Biblioteka Zesłańca” w ostatnim roku sprawozdawczym ukazały się 3 pozycje: *Bendykt Dybowski. Życie i dzieło* w opracowaniu Gabriela Brzeka; *Jak pisklęta z gniazd. Losy dzieci polskich w ZSRR w okresie drugiej wojny światowej* autorstwa Daniela Boćkowskiego, oraz książka Ireny Haw *Śladami praojców. Zapiski*

z *sowieckich łagrów*. W ostatniej fazie druku znajduje się *Dziennik Józefa Kopcia brygadiera wojsk polskich...* zesłanego na Kamczatkę. Książka ta ukaże się w specjalnym opracowaniu edytorskim odpowiadającym konwencji starodruku. Należy podkreślić, że poważna część środków pozyskiwanych na druk książek z tej serii pochodzi z dotacji zewnętrznych oraz od donatorów prywatnych z kraju i zagranicy. Seria ta dwukrotnie uzyskała nagrodę Instytutu Historycznego im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, szereg pozytywnych recenzji krajowych i zagranicznych oraz Honorową Odznakę Sybiraka (w 1994 roku).

Nie został jeszcze ukończony druk książki T. Karwickiej - *Ubiory ludowe w Polsce*, choć tytuł ten wymaga już niewielkiego nakładu pracy, by zakończyć cykl drukarski.

W drukarni znajduje się również tom dotyczący Dolnego Śląska, zatytułowany *Dolny Śląsk, dziedzictwo kulturowe regionu*, którego druk opóźnia się z powodów finansowych.

Pełne zabezpieczenie finansowe jest natomiast na druk książki biograficznej poświęconej Ignacemu Domeyce. Środki pochodzą z KBN i Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

W planie wydawniczym znajduje się też książka prof. D. Kadłubea, zatytułowana *Górnicy śmiech. Humor pogranicza polsko-czeskiego* finansowana częściowo z dotacji KBN, zaś o pozostałą, brakującą część pieniędzy czynione są starania m. in. w kopalniach Górnego Śląska. Sprawy wydawnicze Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego prowadzi dr Antoni Kuczyński.

Biblioteka Naukowa im. J. Czekanowskiego

W roku sprawozdawczym księgozbiór powiększył się o 404 woluminy (74 pozycje z zakupów, 265 z wymiany wydawnictw, 47 z darów i 18 pozycji z produkcji wydawniczej PTL) i w chwili obecnej liczy 37.587 woluminów.

Wymiana wydawnictw jest niezwykle ważną stroną działalności towarzystwa. Zapewnia ona stały dopływ literatury etnograficznej, zwłaszcza czasopism. Z 200 woluminów czasopism, jakie wpłynęły do księgozbioru – aż 184 pochodzą z wymiany. Z wymiany pochodzi też 81 woluminów dzieł zwartych. Dzięki wymianie książki wydawane przez towarzystwo docierają do najważniejszych ośrodków naukowych, muzeów i towarzystw polskich i zagranicznych. Wymiana wydawnictw objęła 160 instytucji zagranicznych i 40 krajowych. Z księgozbioru korzystali pracownicy naukowcy i studenci Uniwersytetu Wrocławskiego, głównie z Katedry Etnologii. Stałymi czytelnikami byli również archeolodzy, historycy, kulturoznawcy, geografowie i inni zainteresowani. W czytelni udostępniono ok. 3300 woluminów, na zewnątrz wypożyczono 14 woluminów bibliotekom krajowym. Jak co roku sporządzony został wykaz czasopism zagranicznych do Centralnego Katalogu Biblioteki Narodowej.

W związku z jubileuszem stulecia towarzystwa biblioteka została obciążona dodatkowymi obowiązkami związanymi z przygotowaniem uroczystości, w tym wystaw w Muzeum Etnograficznym i 71. Walnego Zgromadzenia Delegatów. Bibliotekę prowadzi mgr Jadwiga Kłodnicka.

Archiwum Naukowe PTL

W okresie sprawozdawczym do Archiwum wpłynęły materiały dotyczące historii Oddziału Łódzkiego PTL, przekazane przez Józefa Dzienisa. Znacznie powiększyły się zbiory sybirackie, obecnie liczą 704 teki zinwentaryzowane i około 20 przygotowanych do opracowania. Ze zbiorów archiwalnych korzystają studenci etnologii i historii (szczególnie z tek sybirackich) – udostępniono 47 tek, a także pracownicy muzeów etnograficznych: we Wrocławiu i Krakowie oraz Muzeum Niepodległości w Warszawie – udostępniono 62 teki dotyczące działalności i historii PTL. Wykonano też kserokopie archiwalniów Jana Kubarego – dla Janusza Wolniewicza.

W związku z wystawą przygotowywaną na jubileusz towarzystwa – wysegregowano, udostępniono i wypożyczono Muzeum Etnograficznemu we Wrocławiu archiwalia związane z historią towarzystwa. Archiwum Naukowe prowadzi mgr Paulina Suchecka.

Magdalena Rostworowska

70. WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW
POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO, ŁÓDŹ, 29 WRZEŚNIA 1994

70. Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego otworzyła prezes Oddziału Łódzkiego Bronisława Kopczyńska-Jaworska, serdecznie witając zebranych członków towarzystwa, a następnie oddała głos prezesowi PTL Zygmunтови Kłodnickiemu.

Z. Kłodnicki powitał przybyłych na obrady zagranicznych członków towarzystwa – prof. Magdalenę Pariková z Bratysławy oraz prof. Wiktora Gusiewa z Sankt Petersburga.

Na przewodniczącą obrad przez aklamację wybrano Krystynę Kaczkę, która przedstawiła program porządku dziennego:

1. Wybór Komisji Wnioskowej;
2. Uczenie minutą ciszy pamięci zmarłych członków PTL;
3. Wybór członków honorowych towarzystwa;
4. Przedstawienie sprawozdań:
 - Sprawozdanie Sekretarza Generalnego
 - Sprawozdanie finansowe
 - Sprawozdanie Redakcji Dziel Wszystkich Oskara Kolberga
 - Sprawozdanie Ośrodka Dokumentacji i Informacji Etnograficznej
 - Sprawozdanie Głównej Komisji Rewizyjnej;
5. Zreferowanie głównych problemów towarzystwa przez prezesa PTL Z. Kłodnickiego;
6. Omówienie przygotowań do obchodów setnej rocznicy towarzystwa;
7. Sprawozdania oddziałów;
8. Wystąpienie Komisji Wnioskowej.

Zebrani przez aklamację zaakceptowali porządek obrad.

Do Komisji Wnioskowej powołano i jednogłośnie przegłosowano kandydatury: Bernadetty Turmo, Marii Parnowskiej i Andrzeja Stawarza.

Oddział Krakowski przedstawił sylwetki zmarłych ostatnio kolegów: wieloletniego kronikarza ziemi sądeckiej Mariana Parnowskiego, Barbary Poloczkowskiej związanej z ziemią cieszyńską oraz Marii Gładyszowej, wybitnej badaczki kultury ludowej Polski Południowej. Z Oddziału w Mszanie Dolnej odeszły na zawsze Helena Karpierz i Anna Albińska. Przypomniano też o zmarłych kolegach z Węgier – profesorach Jenő Barabasu i Beli Gundzie. Zebrani uczcili pamięć zmarłych minutą ciszy.

Następnie przeprowadzono głosowanie nad wnioskami o nadanie honorowego członkostwa PTL. Przez aklamację przyjęto przedstawiony przez B. Jaworską wniosek Oddziału Łódzkiego, dotyczący obchodzącej w tym roku jubileusz 45-lecia pracy naukowej profesor Jadwigi Kucharskiej. Sylwetkę wszechstronnego twórcy ludowego Stanisława Cieżadlika z Mszany Dolnej przedstawił J. Kapłon, zaś zasługi dla towarzystwa Zdzisława Podkańskiego, podsekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki, omówił Z. Kłodnicki. Zarówno wniosek Oddziału w Mszanie Dolnej, jak i wniosek Zarządu Głównego PTL, zostały przyjęte przez zebranych jednogłośnie.

W bloku sprawozdań, M. Rostworowska odczytała Sprawozdanie Sekretarza Generalnego z działalności PTL za okres 09.1993-09.1994.

Ze względu na bardzo krótki pobyt na obradach E. Pietraszka, przewodnicząca K. Kaczkę poprosiła o przesunięcie punktu porządku obrad dotyczącego omówienia przygotowań do obchodów jubileuszu towarzystwa.

Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Z. Jasiewicz poinformował zebranych, iż terminy uroczystości stanowiących trzon obrad WZD i sesji naukowej zostaną ustalone w powiązaniu z innymi wydarzeniami towarzyszącymi obchodom. Do przewodnictwa w Komitecie Organizacyjnym zaproszono rektora Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Wojciecha Wrzesińskiego, bardzo życliwego działaniom PTL.

Obchodom będzie towarzyszyć wystawa we wrocławskim Muzeum Etnograficznym zatytułowana „Polskie opisanie świata”, której komisarzami są: M. Rostworowska i E. Berendt, oraz szereg wydawnictw jubileuszowych (folder towarzystwa z obszerną częścią historyczną, *Słownik etnografów polskich* pod redakcją A. Kowalskiej-Lewickiej, *Polskie opisanie świata* A. Kuczyńskiego oraz planowany w dwu wersjach językowych 78. tom „Ludu”).

Edward Pietraszek omówił rezultaty prób nawiązania kontaktów z kolegami ukraińskimi – z Instytutu Etnologicznego oraz Muzeum Etnograficznego. Mimo świadomości wkładu etnografów polskich w badania na ziemiach ukraińskich, stosunek do Polaków wynika z istniejącej tam sytuacji politycznej i gospodarczej państwa będącego w stanie przebudowy. Na podstawie wstępnych ustaleń z prof. Stepanem Pawlukiem z Instytutu Etnologicznego, E. Pietraszek przedstawił możliwość wzajemnego uczestnictwa delegacji Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w obchodach 100-lecia Muzeum Etnograficznego we Lwowie i kolegów ukraińskich w uroczystościach obchodów 100-lecia naszego towarzystwa.

Aby zebrać w tym miejscu wszystkie problemy związane z obchodami jubileuszu, poproszono A. Kowalską-Lewicką o przedstawienie redagowanego przez nią *Słownika etnografów polskich*. Redakcja *Słownika* jest społeczna, poza redaktorem uczestniczą w pracach członkowie Oddziału Krakowskiego PTL: Anna Spissowa, Ewa Fryś-Pietraszkowa oraz Władysław Bienkowski. *Słownik* powstaje na podstawie materiałów zgromadzonych przez Jana P. Dekowskiego przy wielkiej pomocy Ireny Lechowej. Do pierwszej części *Słownika* przygotowano 67 biogramów autorstwa 45 autorów. A. Kowalska-Lewicka zaapelowała do autorów o uzupełnienie materiałów fotografiami; do połowy października będzie można również składać kolejne artykuły.

Po omówieniu problematyki jubileuszu powrócono do przedstawiania sprawozdań.

Sprawozdanie z prac Redakcji Dziel Wszystkich Oskara Kolberga zreferował Bogusław Linette, na zakończenie przedstawił poważną sytuację DWOK, wynikającą z niemożności zagwarantowania przez PTL dalszego istnienia pracowni.

Maria Niewiadomska odczytała sprawozdanie z działalności Ośrodka Dokumentacji i Informacji Etnograficznej. Również istnienie tej agencji PTL z braku dotacji jest zagrożone.

Prezes PTL Z. Kłodnicki uzmysłowił zebranym poważną sytuację, jaka wynikła z powodu zmian w strukturach nauki. PAN nie odpowiada już finansowo za istnienie towarzystw naukowych, zaś KBN nie dotuje etatów w towarzystwach. Ocaleniem dla pracowni towarzystwa Redakcji DWOK i ODiIE mogłoby być wpisanie ich w inne struktury organizacyjne. Propozycją prof. Henryka Samsonowicza dla Redakcji DWOK może być przypisanie do Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, z pozostawieniem PTL tytułu wydawniczego, zaś w przypadku Ośrodka pozyskanie środków na funkcjonowanie z Ministerstwa Kultury i Sztuki. W związku z powyższym Prezes wystąpił z wnioskiem o upoważnienie Prezydium ZG PTL do podejmowania optymalnych decyzji w zakresie DWOK i ODiIE, aby nie dopuścić do rozwiązania tych pracowni. Zebrani przy jednym głosie wstrzymującym się poparli wniosek.

W następnym punkcie porządku obrad sprawozdanie finansowe przedstawił skarbnik PTL Zbigniew Toroński.

Przewodniczący Głównej Komisji Rewizyjnej J. Adameczewski w sprawozdaniu Komisji postawił wniosek o zmianę księgową (z powodu jej niekompetencji na odpowiedzialnym stanowisku).

W dyskusji nad sprawozdaniami prezes przedstawił wkład towarzystwa we wprowadzanie do programów kształcenia ogólnego, zagadnień związanych z tradycyjną kulturą ludową. Propozycja PTL znalazła miejsce w pracach koncepcyjnych Ministerstwa Edukacji Narodowej nad reformą szkolnictwa. (W pracach biorą udział z ramienia towarzystwa B. Jaworska, A. Szyfer, B. Bazieli, Z. Kłodnicki). Zbiegło się to też z zaleceniem ONZ wprowadzania przez kraje członkowskie do programów kształcenia problematyki kultury regionalnej, również z uchwaleniem na Kongresie regionalnych towarzystw kultury (Wrocław, wrzesień 1994) Karty Regionalizmu Polskiego, gdzie w szeregu punktów (m. in. pkt 5, pkt 9) można znaleźć poparcie dla inicjatyw ochrony i upowszechniania kultury ludowej, poprzez wprowadzenie treści regionalnych do szkolnictwa. Zespół, który miałby opracować powyższe koncepcje, powoła MEN. Pomocą dla

programów szkolnych miałyby być *Słownik kultury tradycyjnej w Polsce*, do którego redakcji poproszono prof. B. Jaworską (prace zespołowe nad *Słownikiem* miałyby potrwać około 2 lat). PTL miałyby również opracować serię monografii terytorialnych z uwypukloną problematyką regionalną, wiążącą się z programami nauczania. Seria nosiłaby nazwę „Regiony”. Pierwszy z tomów, „Dolny Śląsk”, został już przygotowany. Również zachęcono Oddział w Mszanie Dolnej do opracowania, przy pomocy etnografów, monografii własnego regionu. T. Karwicka, która zabrała głos w sprawie koncepcji opracowywania monografii, została zaproszona przez Z. Kłodnickiego do udziału w pracach redakcyjnych serii.

Prezes, w związku z przyszlorocznymi obchodami jubileuszowymi, zaapelował do oddziałów o większą aktywność i organizowanie na własnym terenie przedsięwzięć związanych ze stuleciem towarzystwa. Inicjatywy te byłyby okazją dla ZG PTL do odwiedzin w oddziałach. Z. Kłodnicki nadmienił również o możliwości organizacji wystawy „Polskie opisanie świata” jako wystawy objazdowej.

W dyskusji nad możliwościami upowszechniania treści regionalnych poprzez programy kształcenia ogólnego. Franciszek Frączek przytoczył przykład jak bardzo ta akcja zależy od postaw nauczycieli. Nawiązała do tej wypowiedzi również S. Koterba, która zwróciła uwagę na kilka aspektów wprowadzania tych treści do szkół.

Dyskusja, która wywiązała się w dalszym ciągu, skoncentrowała się na wpływie mediów na widzenie kultury tradycyjnej. Padły w niej przykłady audycji wypaczającej obraz wsi, np. „W Jezioranach” oraz pozytywny przykład działalności red. Łodzińskiej, twórczyni audycji porannej „Kiermasz pod kogutkiem”, ratującej przed likwidacją zbiory folklorystyczne Polskiego Radia. W toku dyskusji sformułowano wniosek dotyczący zaleceń dla programów radiowych i telewizyjnych i sposób realizacji tych zaleceń (do przedłożenia przez Komisję Wnioskową).

W toku dalszej dyskusji, w której wzięli udział M. Rostworowska, Irena Soppa, F. Frączek, przedstawiono potrzebę sporządzania, pod okiem specjalisty, dokumentacji eksponatów etnograficznych gromadzonych w szkolnych izbach pamięci.

Z. Kłodnicki przypomniał o sesji naukowej w Chorzowie, która zaowocowała nie tylko materiałami do przymyśleń (część referatów wydrukowano w „Reformie Szkolnej”), ale również dwoma spotkaniami, które pozwoliły znaleźć wspólny język pomiędzy etnografami a nauczycielami.

Po dyskusji zebrani jednogłośnie udzielili Zarządowi absolutorium (ZG PTL wstrzymał się od głosowania).

W kolejnym punkcie obrad zostały przedstawione sprawozdania następujących oddziałów: Gdańsk, Kraków, Lublin, Łańcut, Łódź, Mszana Dolna, Opoczno, Opole, Katowice, Poznań, Zamość, Zielona Góra, Warszawa.

A. Stawarz, przewodniczący Komisji Wnioskowej, przedstawił wnioski:

1. Wniosek w sprawie podjęcia przez Prezydium ZG PTL starań o zapewnienie funkcjonowania DWOK i ODIFE – przegłosowany w trakcie obrad;

2. Wniosek dotyczący powołania komisji, która zajęłaby się oceną audycji radiowych wypaczających obraz wsi. Po dyskusji, w której wzięli udział m. in. S. Koterba, A. Kowalska-Lewicka, E. Fryś-Pietraszkowa, przeprowadzono głosowanie, w którym wniosek odrzucono (13 – przeciw, 7 za wnioskiem);

3. Wniosek o aktywny udział członków Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w kształtowaniu programów kształcenia ogólnego. Wniosek przyjęto jednogłośnie.

Na zakończenie obrad Prezes Z. Kłodnicki przypomniał, że jubileusz towarzystwa jest okazją do nadania odznaczeń resortowych i państwowych, toteż oddziały są proszone o składanie stosownych wniosków do końca roku 1994.

Prezes poprosił też autorów o przysyłanie swych publikacji (z autografami) do Biblioteki PTL im. J. Czekanowskiego, co da kolegom informację o etnograficznym rynku księgarskim.

Maria Niewiadomska, Jolanta Kościelska

P.S. Walnemu Zgromadzeniu Delegatów w Łodzi towarzyszyła sesja naukowa pt. „O pozytykach płynących z etnografii”. Referaty z tej sesji oraz opis uroczystości jubileuszowych 45-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Bronisławy Kopceżyńskiej-Jaworskiej i prof. dr hab. Jadwigi Kucharskiej zostały opublikowane w „Łódzkich Studiach Etnograficznych” t. 34 (1995).

71. WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO. WROCŁAW, 9 WRZEŚNIA 1995

71. Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego otworzył Prezes PTL Zygmunt Kłodnicki witając zebranych gości: Zygmunta Podkańskiego, honorowego członka towarzystwa, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki, prof. Jamesa L. Peacocka, Prezesa Amerykańskiego Stowarzyszenia Antropologicznego, prof. Wiktora Gusiewa z Sankt Petersburga, kolegów z Ukrainy, Litwy, Czech, Holandii, Niemiec, Węgier, członków honorowych – prof. Dorotę Simonides, prof. Bronisławę Kopceżyńską-Jaworską, dr Annę Kowalską-Lewicką, dr Jadwigę Pawłowską oraz inne dostojne osoby.

Prof. B. Kopceżyńska-Jaworska poproszona o przewodniczenie obradom przedstawiła program porządku dziennego, który zebrani przyjęli jednogłośnie:

- Odczytanie protokołu z poprzedniego WZD PTL
- Przyjęcie protokołu
- Odczytanie wspomnień o zmarłych kolegach
- Powołanie Komisji Wnioskowej
- Przyjęcie członków honorowych
- Sprawozdanie Sekretarza Generalnego
- Sprawozdanie Skarbnika
- Sprawozdanie Głównej Komisji Rewizyjnej
- Dyskusja
- Przyjęcie sprawozdań
- Wolne wnioski
- Wystąpienie Komisji Wnioskowej.

Protokół z 70. Walnego Zgromadzenia Delegatów odczytała M. Niewiadomska-Rudnicka, został on jednogłośnie przyjęty przez delegatów.

Następnie M. Parnowska odczytała wspomnienia o zmarłych w ostatnim roku kolegach: Magdalena Zięba – artysta rzeźbiarz, szczególnie zainteresowana twórczością plastyczną Ormian, Witold Truszkowski – językoznawca i etnograf, Irena Zadurowicz, Ewa Glasgall, i Anna Matynian z Kola Zainteresowań Kulturą Ormian, Tadeusz Żychiewicz – historyk sztuki, Bożena Kural – etnograf, Roman Soppa – badacz kultur i języków afrykańskich, Czesław Błajda – geograf i etnograf (Oddział Krakowski), Edward Hładkiewicz, oddany pracy w ruchu ludowym i społecznym (Oddział w Zielonej Górze), Irena Chęcińska-Pokrywa, miłośniczka regionu, i działacz społeczny Adolf Serboński (Oddział w Mszanie Dolnej), Jadwiga Chętnikowa – członek honorowy PTL, muzeolog i etnograf, autorka wielu publikacji dotyczących Kurpiowszczyzny, Wanda Budziszewska – językoznawca, badaczka kultury ludowej Słowiańszczyzny (Oddział Warszawski), Jolanta Burbelka i Leon Skrzypczak (Oddział Poznański), Jadwiga Kucharska – członek honorowy PTL, etnograf, wybitna badaczka Kaszubszczyzny (Oddział Łódzki). Zebrani uczcili pamięć zmarłych kolegów minutą ciszy.

Do Komisji Wnioskowej jednogłośnie powołano: J. Cieślaka (przewodniczącego), M. Goliczką-Jabłońską i K. Kaczko.

Następnie przewodnicząca obrad poprosiła Z. Kłodnickiego, Prezesa PTL, o zreferowanie wniosków Zarządu Głównego o nadanie godności członka honorowego profesorom Zbigniewowi

Jasiewiczowi i Gerardowi Labudzie, których poświęcenie i wkład pracy w działalność towarzystwa są ogromne. Oba wnioski przeszły przez aklamację.

Zarząd Główny postanowił również, z okazji jubileuszu 100-lecia PTL, wręczyć dyplomy zasłużonym członkom towarzystwa:

- Kalinie Skłodowskiej-Antonowicz i Irenie Wronkowskiej z Oddziału Toruńskiego,
- Janowi Górkowi z Oddziału Lubelskiego,
- Janowi Kapłonowi z Oddziału w Mszanie Dolnej,
- Marii Niewiadomskiej-Rudnickiej z Oddziału Łódzkiego.

W dalszej części obrad zostały przedstawione sprawozdania Sekretarza Generalnego PTL (odczytała M. Rostworowska), Skarbnika (odczytał Z. Toroński) i Głównej Komisji Rewizyjnej (odczytał J. Adamczewski). Sprawozdania zostały jednogłośnie przyjęte. Następnie, na wniosek A. Kowalskiej-Lewickiej, przedstawiciele oddziałów zaprezentowali swe najważniejsze osiągnięcia. Były to Oddziały: Gdański, Krakowski, Lubelski, Łódzki, Opoczyński, Opolski, Oddział w Mszanie Dolnej, Śląski, Warszawski, Zamojski, Zielonogórski.

Zygmunt Podkański, Gość WZD, pogratulował towarzystwu osiągnięcia trudnej do przekroczenia granicy 100 lat. Podziękował za współpracę z Ministerstwem Kultury i Sztuki, która przynosi efekty pożądane dla obu stron. Nareszcie zwrócono uwagę na obszar kultury, który reprezentuje PTL, co przynosi chociażby pomoc finansową – w postaci funduszy na katalog wystawy „Polskie opisanie świata” oraz na druk 69. tomu DWOK. Ministerstwo przyznało również 10 odznak „Zasłużony działacz kultury”. Z. Podkański wspominał również o rozwoju ruchu społeczno-kulturalnego, powstało ponad 100 nowych organizacji regionalnych – ich bazą może być Krajowy Dom Twórczości Ludowej (również finansowany przez MKiSz). Za te wszystkie miłe słowa pod adresem towarzystwa podziękowanie wyraziła przewodnicząca obradom B. Kopczyńska-Jaworska.

J. Cieślak, przewodniczący Komisji Wnioskowej, przedstawił dwa wnioski, które wpłynęły w terminie określonym statutem. Wniosek o nadanie godności członka honorowego profesorom Z. Jasiewiczowi i G. Labudzie oraz wniosek Oddziału w Zielonej Górze o organizację 72. Walnego Zgromadzenia Delegatów.

Na zakończenie Prezes ogłosił kilka komunikatów organizacyjnych i zaprosił wszystkich do złożenia swoich podpisów w Księdze Jubileuszowej.

Maria Niewiadomska-Rudnicka, Jolanta Kościelska

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI OŚRODKA DOKUMENTACJI I INFORMACJI
ETNOGRAFICZNEJ POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO
ZA OKRES OD WRZEŚNIA 1993 ROKU DO WRZEŚNIA 1994
ORAZ OD WRZEŚNIA 1994 DO WRZEŚNIA 1995

W okresie sprawozdawczym 1993-1994 Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej, z siedzibą w Łodzi, kontynuował prace pod kierunkiem prof. B. Jaworskiej. W ODiIE zatrudnionych było 2 etnografów w pełnym wymiarze godzin, Maria Niewiadomska oraz Jolanta Kościelska. Ośrodek finansowany był przez Zarząd Główny PTL. Prace zlecone: honoraria były przeznaczone dla osób współpracujących przy realizacji grantu Komitetu Badań Naukowych „Klasyfikacja zjawisk kulturowych oraz słownik pojęć etnologii dla potrzeb baz danych”. Ośrodek był także pośrednio finansowany przez Katedrę Etnografii UŁ, która udostępnia lokal, komputery do prac dokumentacyjnych i bibliograficznych oraz ponosi koszt rozmów telefonicznych.

W okresie sprawozdawczym wykonano następujące prace:

Prace bibliograficzne:

- Prowadzono prace nad bibliografią etnografii polskiej za lata 1991-1995. Na bieżąco gromadzono materiały na bazie „Przewodnika bibliograficznego” i „Bibliografii zawartości czasopism” (J. Kościelska);
- Prowadzono prace nad bibliografią etnografii polskiej za lata 1986-1990. Dokonywano kwerendy zgromadzonych materiałów, klasyfikacji przedmiotowej, a następnie wpisywano do bazy danych bibliograficznych. Do bazy wpisano 4 200 not bibliograficznych (J. Kościelska);
- Autor – A. Hlebowicz – zakończył prace nad bibliografią etnografii polskiej za lata 1929-1933 przekazując maszynopis. W Ośrodku opracowano tekst na dyskietce, którą przekazano do składu i druku (listopad 1993 r.). Redaktor publikacji – M. Niewiadomska;
- Rozpoczęto wprowadzanie słów kluczowych do bazy bibliografii etnografii polskiej 1929-1933 (M. Niewiadomska);
- Kontynuowano prace nad bibliografią etnografii polskiej za lata 1934-1939. Prowadzono kwerendę i uzupełnianie materiałów. Pracami kieruje M. Niewiadomska – bibliografia przewidziana jako praca magisterska w 1995 roku;
- Przygotowano bibliografię selektywną za 1993 rok do Bibliografii Nauk Społecznych (UNESCO) – 110 not i Międzynarodowej Bibliografii Folkloru (IVB) – 153 noty (M. Niewiadomska).

Prace słownikowe:

ODiE koordynował prace nad słownikami słów kluczowych do potrzeb etnograficznych baz danych. Jest to kontynuacja prac zapoczątkowanych przez ODiE. Prace były finansowane przez KBN. Przygotowane zostały słowniki z zakresu: kultury materialnej, kultury środowisk miejskich (testowany w bazie danych ikonograficznych), medycyny ludowej, religijności ludowej, plastyki, muzyki instrumentalnej, metodologii, słownik słów kluczowych do bibliografii etnografii polskiej. Słowniki są w dyspozycji ZG PTL – do powielenia dla instytucji prowadzących prace nad bazami danych etnograficznych (prace prowadziła M. Niewiadomska).

Prace dokumentacyjne:

- Prowadzono stałą obsługę kartotek ODiE PTL: osobowej, prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych, muzealnej, instytucjonalnej, konferencji i spotkań etnograficznych. Do kroniki „Ludu” przekazano sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia Delegatów w Chorzowie;
- M. Niewiadomska zaprojektowała bazę danych etnografów polskich, wprowadzono dane 308 osób (absolwentów etnografii UL).

Inne prace:

- Prowadzono stałą działalność informacyjną na podstawie posiadanych materiałów bibliograficznych i dokumentacyjnych;
- Protokołowano Walny Zjazd Delegatów w Chorzowie we wrześniu 1993 roku (M. Niewiadomska);
- M. Niewiadomska przebywała na zebraniu redakcyjnym IVB (Wiedeń 9-10.09.94) oraz V Kongresie SIEF (Wiedeń 12-16.09.94);
- Nawiązano kontakt z Ministerstwem Kultury i Sztuki w sprawie utworzenia bazy danych „Ginące zawody”. Dalsze rozmowy planowane w październiku 1994 roku.

*

W okresie sprawozdawczym 1994-1995 Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej, z siedzibą w Łodzi, kontynuował prace pod kierunkiem prof. B. Jaworskiej. W ODiIE było zatrudnionych 2 etnografów (11.94-01.95 na urloпах bezpłatnych, 02-06.95 w niepełnym wymiarze godzin, Maria Niewiadomska na 1/3 etatu, Jolanta Kościelska na 2/5 etatu). Ośrodek finansowany był przez Zarząd Główny PTL, z grantu KBN oraz kosztów pośrednich wypracowanych przez Ośrodek poprzez realizację zlecenia dla Ministerstwa Kultury i Sztuki. Prace zlecone – honoraria przeznaczone były dla osób pracujących przy realizacji bazy danych „Ginące zawody” dla MKiSz. Ośrodek był pośrednio finansowany przez Katedrę Etnografii UŁ, która udostępnia lokal zajmowany przez Ośrodek, komputery do prac dokumentacyjnych i bibliograficznych oraz pokrywa koszty rozmów telefonicznych.

W okresie sprawozdawczym wykonano następujące prace:

Prace bibliograficzne:

- Prowadzono prace nad bibliografią etnografii polskiej za lata 1991-1995. Na bieżąco gromadzono materiały na bazie „Przewodnika bibliograficznego” i „Bibliografii zawartości czasopism”. Poza klasyfikacją numeryczną noty wprowadzane są do bazy danych wraz ze słowami kluczowymi (J. Kościelska);
- Prowadzono prace nad bibliografią etnografii polskiej za lata 1986-1990. Dokonywano kwerendy zgromadzonych materiałów, klasyfikacji przedmiotowej, a następnie wpisywano do bazy danych bibliograficznych. Całość materiału została już wprowadzona do bazy danych i zweryfikowana (J. Kościelska);
- Rozpoczęto wprowadzanie słów kluczowych do bazy bibliografii etnografii polskiej 1929-1933 (M. Niewiadomska);
- Kontynuowano prace nad bibliografią etnografii polskiej za lata 1934-1939. Prowadzono kwerendę i uzupełnianie materiałów.

Prace zlecone przez Ministerstwo Kultury i Sztuki:

Ośrodek od listopada 1995 roku pracuje nad bazą danych „Ginące zawody” dla MKiSz, zawierającą dane twórców ludowych wykonujących rzemiosła uznane za zanikające. Baza działa z wykorzystaniem programu ISIS. W Ośrodku przygotowano program i dokumentację bazy, zgromadzono i wpisano dane twórców ludowych. W roku 1995 prowadzona była weryfikacja danych na podstawie badań terenowych. Uzupełniane i poszerzane są również informacje dotyczące wykonywanego rzemiosła (na podstawie opracowanego przez ODiIE słownika słów kluczowych). Na dzień 31.06.95 baza liczyła 6989 rekordów.

Prace dokumentacyjne:

Prowadzono stałą obsługę kartotek ODiIE PTL: osobowej, prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych, muzealnej, instytucjonalnej, konferencji i spotkań etnograficznych.

Inne prace:

- Prowadzono stałą działalność informacyjną na podstawie posiadanych materiałów bibliograficznych i dokumentacyjnych;
- Protokołowano Walny Zjazd Delegatów w Łodzi we wrześniu 1994 roku (M. Niewiadomska, J. Kościelska).

Bronisława Kopczyńska-Jaworska

SPRAWOZDANIE Z PRAC REDAKCJI DZIEL WSZYSTKICH OSKARA KOLBERGA
ZA OKRES OD WRZEŚNIA 1994 ROKU DO SIERPNIA 1995

Prace Redakcji DWOK obecnie są finansowane głównie przez Komitet Badań Naukowych ze środków na działalność ogólnotechniczną i wspomagającą badania.

Dotacje przydzielane są wyłącznie na konkretne tematy badawcze (lub wydawnictwa) na jeden rok finansowy. Procedura przyznawania środków finansowych przez KBN jest bardzo długa. Informacje o przyznaniu dotacji (lub odmowie finansowania, jak w roku 1994) z reguły docierają do Redakcji w kilka miesięcy po rozpoczęciu roku finansowego. W bieżącym roku, po raz pierwszy od wielu lat, przyznano Redakcji dotację w postulowanej wysokości i pierwsza rata przekazana została już w I. kwartale.

Ponieważ dotacje na DOT nie wystarczają na pełne pokrycie potrzeb, Redakcja przedstawia do konkursów tematy badawcze w ramach systemu GRANTI, zmierzające do opracowania konkretnego tomu *Dziel wszystkich* O. Kolberga. Procedura otrzymania dotacji na taki temat jest jeszcze dłuższa, jednakże Redakcja DWOK od wielu już lat praktycznie stale realizuje prace badawcze w tym systemie.

Niezależnie od wymienionych dotacji, ze względu na stałe braki środków, Redakcja zabiega o dodatkowe wsparcie finansowe w Ministerstwie Kultury i Sztuki, Radzie Miejskiej i Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu, Fundacji na Rzecz Kultury Polskiej, Polskiej Akademii Nauk i innych. Pomoc wymienionych instytucji wielokrotnie ratowała Redakcję i umożliwiła jej funkcjonowanie.

Zestawienie zrealizowanych prac:

A. Zadania planowane i zgłoszone do finansowania przez Komitet Badań Naukowych ze środków na działalność ogólnotechniczną i wspomagającą badania (tzw. DOT):

Suplementy i komentarze do t. 1-36 DWOK.

Tom 72. „Kujawy”, cz. III. Suplement do t. 3-4:

1. Zweryfikowana została inwentaryzacja niepublikowanych jeszcze tekstów przeznaczonych do druku w suplemencie (pieśni, bajki, przysłowia, notatki językowe, wierzeniowe, rysunki terenowe itp.), tj. sprawdzono prawidłowość zakwalifikowania ich do tomu pod względem proveniencji regionalnej i sprawdzono, czy były już w części lub całości opublikowane przez Kolberga wśród wydanych przez niego materiałów kujawskich w tomach 3-4 („Kujawy” cz. I i II), 22 (Łęczyckie) i 12-13 Poznańskie cz. IV i V).

2. Porównano wielokrotne zapisy tekstów (notatki terenowe, bruliony, fragmenty dwu wersji czystopisu przygotowanej przez Kolberga III części „Kujaw”) dla ustalenia podstawy druku i wzajemnych zależności pomiędzy zachowanymi rękopisami.

3. Przebadano proveniencję autorską rękopisów niekolbergowskich (J. Bliźnińskiego, F. Mikorskiego i in.).

4. Wyznaczono teksty nie ujęte w maszynopisie (z r. 1965) do opracowania autorskiego.

5. Porównano z rękopisami przygotowany już maszynopis suplementu, obejmujący ok. 1/2 materiału. zredagowano teksty źródłowe i przypisy do nich.

6. Zebrano materiały do wstępu (podróże Kolberga, przebieg badań terenowych, kontakty z miejscowymi regionalistami, przebieg prac nad wydaniem „Kujaw” cz. I i II i nie wydana ostatecznie częścią III).

7. Przygotowano wykazy źródeł do suplementu.

Tom 59/2 „Materiały do etnografii Słowian południowych i zachodnich”:

1. Zweryfikowano inwentaryzację zapisów czeskich oraz morawskich ze wszystkich tek kolbergowskich.

2. Skolacjonowano z rękopisami opracowane przez dr Habalową z Brna pieśni morawskie i czeskie.

3. Porównano zapisy słowackie z odpowiednimi, drukowanymi w t. 44-45 („Góry i Podgórze”), i dokonano eliminacji zapisów już wykorzystanych.

4. Sporządzono odpisy do rozdziału „Varia”, zawierającego przyczynki etnograficzne i folklorystyczne czeskie, morawskie i słowackie, uzupełniającego zrab podstawowy, tj. pieśni.

5. Przygotowano opracowany materiał dla tłumacza.

6. Zanalizowano kontakty Kolberga z Czechami i Słowacją (bezpośrednie i pośrednie), jego wcześniejsze publikacje dotyczące tych obszarów, charakter zachowanych źródeł rkp. itd.

7. Przeprowadzono rewizję krytyczną tekstu tłumaczenia (pkt. 5) dot. materiałów morawskich i czeskich.

8. Przeprowadzono analizę merytoryczną wstępu; wyznaczenie problemów i elementów treści wymagających usunięć i przeredagowań.

9. Poszukiwania źródłowe (kwerenda biblioteczna, czasopisma, biogramy, bibliografia) oraz analiza rękopisów pod kątem ustalenia provenencji autorskiej zapisów pieśni czeskich i niektórych morawskich oraz ich chronologii (podróże i rękopisy Kucharskiego, zapisy ze zbioru Dundera).

10. Ustalono układ pieśni w tomie w oparciu o wyniki analizy źródłowej.

11. Opracowano wraz z autorką z Brna 9 nowo odnalezionych pieśni.

12. Zweryfikowano tłumaczenia przypisów i komentarzy do pieśni słowackich, opracowanych przez dr Krekovic z Bratisławy.

Do części obejmującej b. Jugosławię:

13. Opracowano redakcyjnie pierwszą wersję przypisów edytorskich do tekstów pieśni zebranych przez Kolberga.

14. Przygotowano materiały i przeprowadzono konsultacje z autorką opracowania językowego pieśni b. Jugosławii.

15. Wykonano kwerendę biblioteczną (Poznań i Wrocław) oraz weryfikację jej wyników (w tym odnalezienie ważnych dla tomu materiałów źródłowych).

Tom 69 „Kompozycje fortepianowe”:

KBN nie przyznał na ten tom środków w 1995 roku, prace nad nim są jednak kontynuowane ze względu na ich zaawansowanie i zaangażowanie firmy przygotowującej materiał nutowy do druku.

1. Zredagowano ostateczną wersję wstępu; po autoryzacji i wniesieniu poprawek w zapisie magnetycznym przystąpiono do korekty czystodruku.

2. Wpisano na nośnik magnetyczny wykaz źródeł, wykaz skrótów oraz komentarze.

3. Opracowano wersję czystodrukową tekstów j. w.

4. Przeprowadzono korekty tekstów j. w. oraz rozpoczęto korekty materiału muzycznego na wydrukach komputerowych, w miarę ich dostarczania.

B. Udostępnianie *Dzieł wszystkich O. Kolberga* w postaci komputerowej bazy danych:

1. Przekodowano część bazy DWOK (ok. 1/3 zbiorów), zgodnie z wymogami systemu Word Wide Web/Wais.

2. Wykonano 3 testowe wersje oprogramowania umożliwiające pełne uruchomienie bazy DWOK w systemie sieci INTERNET.

3. Opracowano 1 część dokumentacji pt. „System edycji *Dzieł wszystkich O. Kolberga* w sieci komputerowej INTERNET”.

C. Modyfikacja istniejącego oprogramowania dla tworzenia bazy danych DWOK:

Wykonano oprogramowanie wspierające system CD ISIS, umożliwiające wybieranie haseł indeksowych bezpośrednio w edytorze tekstów QR Text for Windows.

B. Prace zlecone przez KBN w ramach tzw. grantu pt. „Zastosowanie SGML” (Structured Generalized Markup Language) do opisu *Dzieł wszystkich O. Kolberga* i realizacji systemu indeksów.

Uruchomienie tematu nastąpiło w 1995 roku, bezpośrednio po przyjęciu i rozliczeniu tematu: systemy indeksów dla DWOK. Temat jest w znacznej części kontynuacją poprzedniego zadania. Realizacja jest zaplanowana na 4 lata. Dotychczas:

1. Opracowano w szczegółach przebieg realizacji projektu.
2. Sprowadzono z Anglii dostępną dokumentację oraz międzynarodowe normy systemu SGML (brak środków uniemożliwia zakup gotowego oprogramowania i podręczników systemu).
3. Przetłumaczono na język polski ok. 500 stron dokumentacji.
4. Zaprojektowano główne tematy i system organizacji seminarium na temat SMGL w Poznaniu (wspólnie z UAM).

Bogusław Linette

UROCZYŚĆCI JUBILEUSZOWE 100-LECIA POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO, WROCŁAW 9-11 WRZEŚNIA 1995

W dniach od 9 do 11 września 1995 roku odbyły się we Wrocławiu, w siedzibie Zarządu Głównego, uroczystości związane z setną rocznicą założenia Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Obchody poprzedzone zostały zorganizowaną dzień wcześniej konferencją prasową, w której towarzystwo reprezentowali: prezes – dr hab. Zygmunt Kłodnicki i sekretarz generalny – dr Magdalena Rostworowska.

Także w piątek (8.09.1995 r.) zebrał się na uroczystym posiedzeniu Zarząd Główny. W trakcie obrad, z inicjatywy Z. Kłodnickiego, członkowie zarządu postanowili przedstawić Walnemu Zgromadzeniu Delegatów PTL wniosek o nadanie godności członka honorowego prof. dr. hab. Zbigniewowi Jasiewiczowi, redaktorowi „Ludu” i członkowi kilku kadencji Zarządu Głównego i Głównej Komisji Rewizyjnej, oraz prof. dr. hab. Gerardowi Labudzie, wieloletniemu przewodniczącemu Rady Naukowej Redakcji *Dzieł wszystkich O. Kolberga*.

Setna rocznica powstania towarzystwa została przygotowana z myślą o nadaniu jej i problemom etnologii polskiej szerszego rozgłosu. Powołano Komitet Honorowy pod patronatem wicepremiera prof. dr. hab. Aleksandra Luczaka, w którego skład weszli:

przewodniczący: prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński (członek zwyczajny PTL)

członkowie: prof. dr hab. Roman Duda – rektor Uniwersytetu Wrocławskiego

prof. dr hab. Monika Haman – zastępca Sekretarza Wydziału I Nauk Społecznych PAN

Mariusz Hermansdorfer – dyrektor Muzeum Narodowego we Wrocławiu

prof. dr hab. Czesław Hernas – redaktor dwumiesięcznika naukowo-literackiego „Literatura Ludowa”

dr Adolf Juzwienko – dyrektor Zakładu Naukowego im. Ossolińskich

prof. dr hab. Bronisława Kopczyńska-Jaworska (członek honorowy PTL) – były prezes Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego

dr Anna Kowalska-Lewicka (członek honorowy PTL) – były prezes Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego

prof. dr hab. Kazimierz Kowalski – Prezes Polskiej Akademii Umiejętności

prof. dr hab. Gerard Labuda – przewodniczący Rady Naukowej Redakcji *Dzieł wszystkich*
O. Kolberga

Zdzisław Podkański (członek honorowy PTL) – podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury
i Sztuki

prof. dr hab. Henryk Samsonowicz – wiceprzewodniczący Komitetu Badań Naukowych

prof. dr hab. Dorota Simonides (członek honorowy PTL) – senator Rzeczypospolitej Polskiej

prof. dr hab. Janusz Zaleski – Wojewoda Wrocławski

Bogdan Zdrojewski – Prezydent Miasta Wrocławia

Przewodniczącym Komitetu organizacyjnego był prof. dr hab. Zbigniew Jasiewicz.

Uroczystości rozpoczęły się w sali Balzera Uniwersytetu Wrocławskiego Walnym Zgromadzeniem Delegatów, w trakcie którego godność członka honorowego przyznano profesorom Zbigniewowi Jasiewiczowi i Gerardowi Labudzie. O godz. 12.00 obchody centralne zainaugurował w auli Leopoldyńskiej koncert kameralnego Chóru Cantilena – pod dyrekcją prof. Tadeusza Zatheya. Gości przywitał rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dr hab. Roman Duda i prezes towarzystwa dr hab. Zygmunt Klodnicki. Oprócz członków Komitetu Honorowego w uroczystości uczestniczyli przedstawiciele władz miasta i regionu, dziękani, profesorowie Uniwersytetu Wrocławskiego, referenci z kraju i zagranicą, absolwenci Katedry Etnografii/Etnologii UW.

W tematykę obrad i sesji naukowej wprowadził przewodniczący Komitetu Honorowego prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński. Uroczystej sesji przewodniczyła prof. dr hab. Dorota Simonides. Referaty jubileuszowe wygłosili kolejno: dr hab. Zygmunt Klodnicki *Dzieje Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego* oraz prof. dr hab. Bronisława Kopeczyńska-Jaworska i prof. dr hab. Zbigniew Jasiewicz *Perspektywy Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego*. Wystąpienia te stały się wprowadzeniem do towarzyszącej obchodom jubileuszowym, w dniach 10-11 września 1995 roku, sesji naukowej „Przeszłość i teraźniejszość etnologii polskiej. W stulecie Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego”. Część oficjalną zakończył prof. dr hab. Edward Pietraszek kierownik Katedry Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego witając licznie zgromadzonych absolwentów etnografii i etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego na ich okolicznościowym zjeździe.

Odczytano życzenia i gratulacje przesłane przez przedstawicieli towarzystw, instytucji naukowych, władz miasta i regionu. Przekazali je m. in. prof. dr hab. Kazimierz Kowalski – prezes Polskiej Akademii Umiejętności, dr inż. Jakub Chojnacki – prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego, prof. dr hab. Jerzy Maik – prezes Stowarzyszenia Naukowego Archeologów, prof. dr hab. Jerzy Staszewski – prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego, prof. dr hab. Marek Kwiatkowski – prezes Mazowieckiego Towarzystwa Kultury, prof. Karpodini Dimitriadi – prezes PACT/EURENSO z siedzibą w Strasburgu, prof. Klaus Beitzl – z Verein für Volkskunde – Wiedeń, dr Jan Krist – Ústav Lidové Kultury w Stražnicach, prof. Konrad Köstlin – Institut für Volkskunde Uniwersytetu w Wiedniu, dr Josef Kundert – Prezydent Narodopisnej Spoločnosti w Pradze, prof. James L. Peacock – Prezydent Amerykańskiego Towarzystwa Antropologicznego, prof. Roman Kyrceziw z Instytutu Narodoznawstwa AN URSSR, prof. Stepan Pavluk – dyrektor Instytutu Narodoznawstwa AN URSSR, prof. Wiktor E. Gusiew – przewodniczący Komisji Folkloru Słowiańskiego Międzynarodowego Komitetu Słowistów, dr Magdalena Pariková – prezes Slovenskej Narodopisnej Spoločnosti SAV w Bratysławie, prof. Klaus Roth z Institut für Deutsche und Vergleichende Volkskunde Ludwig-Maximilians-Universität München, prof. Rudolf Weinhold z redakcji DEMOS – Drezno, dr Tamas Hofer – dyrektor Neprajzi Muzeum w Budapeszcie, prof. I. Dubov – dyrektor Rosyjskiego Muzeum Etnograficznego w Sankt Petersburgu, prof. Aleksander Mytnikow – dyrektor Muzeum Antropologii i Etnografii w Sankt Petersburgu, prof. Aleksander Gadło – kierownik Katedry Etnografii i Antropologii Uniwersytetu Sankt Petersburgskiego, członkowie Prezydium Towarzystwa Naukowego im. Szewczenki we Lwowie, dr Adolf Juzwienco – dyrektor Zakładu Naukowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, prof. dr hab. Monika Haman – Sekretarz Wydziału I Nauk Społecznych PAN, mgr Anatol Omelaniuk – z Rady Krajowej Regionalnych Towarzystw Kultury, mgr Jan Włosowski – prezes Fundacji CEPELIA, prof. ks. Stanisław Wielgus – rektor Katolickiego Uniwersytetu

Lubelskiego, dr Jan Suliga – dyrektor Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie, prof. dr hab. Gerard Labuda – przewodniczący Rady Naukowej Redakcji Dziel Wszystkich Oskara Kolberga, mgr Grażyna Čupaila-Tomaszewska – Kurator Oświaty we Wrocławiu, mgr Helena Bednarska – dyrektor Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu, Olga Gancka – członek honorowy PTL z Moskwy, Gratulacje nadeszły od prof. dr hab. Aleksandra Luczaka z Urzędu Rady Ministrów, Zdzisława Podkańskiego, podsekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki, Bogdana Zdrojewskiego – prezydenta miasta Wrocławia.

Na zakończenie uroczystości wręczono dyplomy i odznaczenia. Dyplom Członka Honorowego PTL otrzymał prof. dr hab. Zbigniew Jasiewicz, kilka osób odebrało medale „Zasłużony działacz kultury” przyznane przez Ministra Kultury i Sztuki oraz dyplomy PTL.

Po południu, oddając hołd zmarłym we Wrocławiu profesorom zasłużonym dla polskiej etnografii i etnologii, a w szczególności dla Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, złożono kwiaty na grobach profesorów: Józefa Gajka, Adolfa Nasza, Aleksandra Godlewskiego i Stanisława Bąka. Złożono także wiązanek pod Pomnikiem Pomordowanych Profesorów Lwowskich.

W Muzeum Etnograficznym w oprawie zespołu Satta-A-Massagana (muzyka inspirowana rytmami Czarnej Afryki) o godz. 16.00 rozpoczął się wernisaż dwóch wystaw: „Polskie Towarzystwo Ludoznawcze (Lwów 1895 – Wrocław 1995)” i „Polskie opisanie świata”, a w Muzeum Archeologicznym „Moje widzenie świata – polscy naiwiści”. Wystawa dotycząca historii towarzystwa została przygotowana w oparciu o materiały ze zbiorów Archiwum Naukowego Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, zbiorów Muzeum Historycznego i „Ossolineum”. Zaprezentowano na niej najstarsze dokumenty związane z towarzystwem, eksponując korespondencję ilustrującą kontakty z towarzystwami naukowymi, bibliotekami, instytucjami naukowymi w kraju i za granicą, stare fotografie i inne materiały archiwalne (komisarz wystawy, mgr Dorota Jasnowska). Wystawa „Polskie opisanie świata” to bogato i barwnie przygotowany zbiór eksponatów i dokumentów ukazujący wkład Polaków w poznanie różnych kontynentów. Duży rozmach, piękna oprawa plastyczna, czytelny układ sal wyodrębniający Azję, Afrykę, Australię z Oceanią i obie Ameryki sprawił, że wystawa stała się wydarzeniem w skali ogólnopolskiej (komisarze wystawy: Janusz Jaskulski, Janusz Kamocki, Jacek Łopot, Mieczysław Strzechowski). Hall i piętro Muzeum Archeologicznego wypełniło malarstwo naiwne. Zgromadzone na wystawie „Moje widzenie świata – polscy naiwiści” stworzyło możliwość innego spojrzenia na rzeczywistość (komisarz wystawy: Adam Szymański). Jako uświetnienie obchodów stulecia odbył się we Wrocławiu jeszcze jeden wernisaż „Pokucie – ziemia Vincenza” (ze względu na trudności lokalowe wystawa została otwarta w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich dopiero 12 października 1995 r.) (komisarz wystawy: Irena Zielińska). Wszystkim wystawom towarzyszyły przewodniki i informatory.

Uczestnicy Zjazdu i zaproszeni goście w godzinach wieczornych mieli możliwość wysłuchania koncertów Festiwalu Wratislavia Cantans.

O godz. 20.00 odbył się uroczysty wieczorek towarzyski absolwentów Katedry Etnografii/Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Obchodom stulecia PTL, obok konferencji naukowej, towarzyszyły wystawy, sesje naukowe i konferencje organizowane przez oddziały Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Do najważniejszych należy zaliczyć wystawę „100-lecie Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Oddział w Krakowie”, otwartą 27 czerwca 1995 roku w Muzeum Etnograficznym w Krakowie oraz wystawę „100 lat temu we Lwowie. U źródeł Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego”, otwartą 21 października 1995 roku w Muzeum Niepodległości w Warszawie. Oddział w Zamościu przygotował w dniach 22-24 września 1995 roku sesję naukową pt. „Przyczynki do etnografii Zamojszczyzny” oraz wyjazd do Lwowa połączony ze zwiedzaniem miasta i złożeniem kwiatów na grobach założycieli Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego na cmentarzu Łyczakowskim.

*Magdalena Rostworowska
Paulina Suchecka
Zygmunt Kłodnicki*

KONFERENCJA „PRZESZŁOŚĆ I TERAŹNIEJSZOŚĆ ETNOLOGII POLSKIEJ.
W STULECIE POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO”.
WROCLAW, 10 - 11 WRZEŚNIA 1995

Konferencja była integralną częścią uroczystości jubileuszowych związanych ze stuleciem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Zajęła ważne miejsce w programie tych uroczystości, obok akademii jubileuszowej w Auli Leopoldyńskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, 71. Walnego Zgromadzenia PTL oraz specjalnie przygotowanych wystaw: „Polskie Towarzystwo Ludoznawcze 1895-1995” i „Polskie opisanie świata” eksponowanych w Muzeum Etnograficznym, a także „Moje widzenie świata - polscy naiwiści”, pokazanej w Muzeum Archeologicznym. Odpowiednio do rangi wydarzenia, jakim było 100-lecie Towarzystwa, przyjęto szeroki zakres konferencji wyznaczając kilka podstawowych jej celów. Celem tym było, z jednej strony, pogłębienie wiedzy o historii polskiej etnologii i kształtowaniu się jej instytucji, z ważną rolą Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Z drugiej jednak strony, i był to cel najważniejszy, założono przedstawienie spraw teraźniejszości: kierunków badań etnologicznych i różnych podejść badawczych oraz przeobrażeń etnologii polskiej pod wpływem antropologii kulturowej, wreszcie związków etnologii polskiej, jako jednej z etnologii narodowych, z etnologią i antropologią w innych krajach i światową. Temu ostatniemu celowi służył udział gości z zagranicy, reprezentujących narodowe i międzynarodowe instytucje i stowarzyszenia etnologiczne i antropologiczne, m. in. Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore i American Anthropological Association.

Obrady prowadzono w ramach sesji plenarnej, w czterech sekcjach tematycznych, oraz w trakcie sesji panelowej. W zakończeniu konferencji przedstawiono sprawozdania z obrad w sekcjach oraz dokonano podsumowania całości prac. W konferencji wzięło udział około 400 uczestników, w tym przeszło 30 z zagranicy, z takich krajów jak: Austria, Czechy, Holandia, Izrael, Litwa, Niemcy, Nowa Jugosławia, Rosja, Słowacja, Stany Zjednoczone, Ukraina – szczególnie licznie reprezentowana w wyniku związków historycznych etnologii polskiej i ukraińskiej, oraz Węgry.

W czasie obrad plenarnych wygłoszono 7 referatów. Posiedzenie, któremu przewodniczyła prof. Dorota Simonides (Katedra Folklorystyki Uniwersytetu w Opolu), otworzył referat prof. Zbigniewa Jasiewicza (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM) *Podstawowe problemy historii i teraźniejszości etnologii polskiej*. Pozostałe referaty sesji plenarnej, wygłoszone przez gości zagranicznych, przedstawiały kierunki rozwoju etnologii i ważne problemy badawcze w poszczególnych krajach, działalność stowarzyszeń etnologicznych i antropologicznych oraz związki etnologii i folklorystyki innych krajów z nauką polską. Prof. Stepan Pawluk (Ukraina) w referacie *Etnografia ukraińska w Galicji w końcu XIX -- na początku XX wieku* omówił rozwój etnografii ukraińskiej w czasie powstawania i działalności Towarzystwa Ludoznawczego. Referat prof. Romana Kyrzywa (Ukraina), *Więzi uczonych ukraińskich z Polskim Towarzystwem Ludoznawczym*, dotyczył udziału etnografów ukraińskich w tym towarzystwie. Prof. Ulla Johansen (Niemcy) mówiła o *Badaniach antropologicznych nad artefaktami w końcu XX wieku*, wskazując na konieczność utrzymania i rozwijania w ramach antropologii kulturowej studiów nad wytworami kulturowymi. Prof. Wiktor E. Gusiew w referacie *Problem „etnologii i folkloru” w nauce polskiej i rosyjskiej* podniósł kwestię podobieństw i różnic w podejściu do zakresu etnologii i przedmiotu badań etnologicznych i folklorystycznych w obu krajach. Prof. James L. Peacock, przewodniczący największego na świecie stowarzyszenia antropologicznego, jakim jest American Anthropological Association (Stany Zjednoczone), w referacie *Kierunki badań w antropologii amerykańskiej i Amerykańskie Stowarzyszenie Antropologiczne* mówił o naukowej i społecznej roli tego towarzystwa. Ostatnim w ramach sesji plenarnej było wystąpienie dr. Hana F. Vermeulena (Holandia) *Stowarzyszenia etnologiczne i antropologiczne w Europie. Przegląd porównawczy*, pozwalające spojrzeć na powstanie naszego towarzystwa z perspektywy ogólnoeuropejskiej.

Pierwsza sekcja tematyczna „Z historii nauk etnologicznych” pracowała pod kierunkiem dr Anny Kowalskiej-Lewickiej. Pierwszy wystąpił prof. Andrzej Woźniak (Instytut Archeologii i Etnologii PAN) z referatem *Oświeceniowy przełom w kulturze a początki ludoznawstwa polskiego*. Przedstawił w nim genezę i rozwój zainteresowań kulturą ludową na tle ruchów umysłowych schyłku XVIII i początków XIX wieku. Tezy referatu prof. A. Woźniaka znalazły swe rozwinięcie w kolejnych wystąpieniach. Prof. Violetta Krawczyk-Wasilewska (Katedra Wychowania Muzycznego UŁ) w referacie *O folklorystyce polskiej w 100-lecie „Ludu”* przedstawiła rozwój gromadzenia materiałów i badań folklorystycznych. Stwierdziła, że u początków polskiej etnografii tkwią zainteresowania folklorystyczne. Prof. Edward Pietraszek (Katedra Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego), w referacie *Lud prosty w całym sposobie życia swego. O pionierskiej monografii wsi I. J. Czerwińskiego*, wskazał na unikatowy charakter analizowanej pracy, nie powtarzającej wzoru poszukiwań folklorystycznych. Dr Jan Krist (Czechy) wygłosił referat *Wystawa czesko-słowiańska w Pradze w roku 1895 i jej znaczenie dla ludoznawstwa*, przedstawiając w nim motywy, które doprowadziły do organizacji wystawy oraz jej rolę w rozwoju muzealnictwa etnograficznego. Tematyką muzealnictwa, już na szerszym, europejskim tle, zajął się również doc. Jerzy Czajkowski (Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku) w referacie *Z historii muzealnictwa skansenowskiego w Europie*. Znamienne było pojawienie się w jednym niemal czasie w Europie wszystkich inicjatyw ważnych dla rozwoju ludoznawstwa, towarzystw, czasopism, wystaw i muzeów.

Drugi blok referatów kontynuował wątek podjęty już przez prof. E. Pietraszka i dotyczył udziału Polaków w badaniach nad kulturą ludową Ukrainy XIX wieku. Dr Tamara Kosmina (Ukraina) omówiła *Tradycyjny dom ukraiński w badaniach etnografów polskich XIX wieku*, a dr Oksana Kosmina (Ukraina) zajęła się *Rolą badaczy polskich z XIX wieku w studiach nad historycznymi ubiorami Kijowszczyzny*. Ostatni z referatów, wygłoszony przez prof. Erzebet Bödi (Węgry), *Prace polskich etnografów w czasopiśmie „Etnografia” Węgierskiego Towarzystwa Ludoznawczego*, zajmował się związkami nauki węgierskiej i polskiej widzianymi poprzez analizę zawartości węgierskiego czasopisma. Tematyczna wartość referatów zaprezentowanych w ramach sekcji, skoncentrowanych na powstawaniu i rozwoju etnografii w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, sprzyjała ożywionej dyskusji.

Drugą sekcją „Stan i perspektywy nauk etnologicznych”, kierowała prof. Bronisława Kopyczyńska-Jaworska (Katedra Etnologii UŁ). Referaty przedstawione w ramach sekcji naświetliły wielostronnie zarówno główne dylematy metodologiczne etnologii, a zwłaszcza te związane z usytuowaniem naszej dyscypliny wśród innych nauk humanistycznych, jak również pokazały podziały wewnątrz dyscypliny oraz niektóre pola jej zainteresowań.

Prof. Michał Buchowski (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM) w referacie *Współczesne orientacje teoretyczne w etnologii polskiej* pokusił się o scharakteryzowanie głównych rodzajów współczesnych postaw badawczych etnologów polskich na tle tradycji tej etnologii i w nawiązaniu do współczesnej etnologii/antropologii światowej. Charakterystykę tę uzupełnił referat prof. Elżbiety Tarkowskiej (Instytut Filozofii i Socjologii PAN) *O współpracy badaczy przeszłości i teraźniejszości. Uwagi socjologa*, w którym wskazała ona różnice i podobieństwa w podejściu badawczym socjologów i etnologów. Wśród niedostatków dostrzeżonych w pracach przedstawicieli obu dyscyplin referentka wymieniła braki w zakresie teorii zmiany. Zachęcała także do nierezygnowania z perspektywy historycznej w badaniach, widząc w niej szczególną wartość pracy etnologa/antropologa. Dr Katarzyna Kaniowska (Katedra Etnologii UŁ) w referacie *Czy trudno dziś być etnologiem?* postawiła pytanie, czy i w jaki sposób współczesne dyskusje metodologiczne wpływają na przebieg pracy badawczej etnologa w terenie. Prof. Maria Wieruszewska (Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN) w referacie *Wieś polska w perspektywie badań etnologicznych i socjologicznych*, kontynuowała wątek porównań obu dyscyplin. Zwróciła uwagę na niedostatek badań współczesnej wsi i załamanie się społecznych funkcji studiów nad wsią. Stwierdziła, że „kwestia chłopska” nadal istnieje, podobnie jak odmiennosc środowiskowa wsi, i winny być one naukowo analizowane również przez etnologów.

O powstających w Polsce bankach danych etnograficznych mówiła prof. Bronisława Kopyńska-Jaworska w referacie *Dokumentacja i informacja w naukach etnologicznych w Polsce*.

Dwa referaty dotyczyły wybranych kierunków badań. Prof. Irena Floreńska-Bukowska (Instytut Nauk Pedagogicznych i Społecznych Uniwersytetu Śląskiego, Filia w Cieszynie), w referacie *Etnologiczne badania regionów przemysłowych w Polsce. Przeszłość, stan współczesny, perspektywy*, przedstawiła przegląd stosunkowo nielicznych etnograficznych i folklorystycznych badań społeczności przemysłowych. Ich wartość polegała jednak na tym, że poszerzały zakres zainteresowań etnologicznych poza granice wiejskiej kultury ludowej. Prof. Roderyk Lange (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM) zaprezentował referat *Rozwój metodyki badań nad tańcem w Polsce*, w którym zasygnalizował powstanie odrębnej dyscypliny – etnochoreografii. Dyskusje prowadzone w ramach sekcji dotyczyły zarówno spraw szczegółowych, związanych z tematyką referatów, jak i ogólnych odnoszących się do stanu dyscypliny i działalności towarzystwa.

Trzeciej sekcji tematycznej „Kultura ludowa jako przedmiot badań etnologicznych” przewodniczył prof. Władysław Baranowski (Katedra Etnologii UL). Znamienne, że rozważania nad kulturą ludową dotyczyły najczęściej obszarów pogranicza etnicznego oraz współistnienia i wzajemnego oddziaływania grup etnicznych.

Zagadnienie styku ludności polskiej i czeskiej na terenie Śląska Cieszyńskiego przedstawił prof. Daniel Kadłubiec (Instytut Nauk Pedagogicznych i Społecznych Uniwersytetu Śląskiego, Filia w Cieszynie) w referacie *Z metodologii badań kultury ludowej pogranicza*. W oparciu o materiał faktograficzny sformułował on interesujące wnioski teoretyczne dotyczące kultury pogranicza. Dr Larisa Wachmina (Ukraina) wygłosiła referat *Kwestia kontaktów interetnicznych w folklorze a czasopismo „Lud”*, w którym analizowała występowanie polskich treści w folklorze ukraińskim i zainteresowanie tym zagadnieniem w „Ludzie”. Prof. Irena Merkiené (Litwa) w referacie *Kultura ludowa Wileńszczyzny w I połowie XX wieku* zwróciła uwagę na wpływy polskie na kulturę tego regionu. Wzajemne przenikanie się kultur różnych grup etnicznych było również przedmiotem referatu dr Brigitte Bönisch-Brednich (Niemcy) *Problematyka i stan badań nad kulturą śląską w nauce niemieckiej*.

Pozostałe referaty dotyczyły różnych zakresów i kierunków badań etnologicznych w Polsce. Dr Mieczysław Trojan (Katedra Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego) w referacie *Studia nad kulturami ludowymi Europy w etnologii polskiej* mówił o badaniach dawnych i konieczności zintensyfikowania współczesnych studiów etnologicznych nad kulturami europejskimi. Prof. Teresa Karwicka (Instytut Archeologii i Etnologii UMK) w swym referacie *Etnologiczne badania nad regionem. Na przykładzie Pomorza Wschodniego* dokonała przeglądu badań na tym terenie i sformułowała postulaty teoretyczne dotyczące regionalnych studiów etnologicznych. Prof. Barbara Bazielić (Katedra Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego), w wystąpieniu *Badania nad odzieżą i strojem ludowym w Polsce* dokonała krytycznej analizy tych badań i postulowała ich pogłębienie. Odmienne ujęcie zaprezentował prof. Ludvík Kunz (Czechy), który w referacie *Spojrzenie z zewnątrz na nowoczesną etnomuzykologię polską. Prognoza skoordynowanych badań czesko-polskich* mówił jednak o typologii instrumentów smyczkowych, używanych przez czeskich muzyków ludowych i porównał je z występującymi w Polsce.

Czwartą sekcję tematyczną „Tożsamość etniczna i kontakty etniczne w badaniach etnologicznych i antropologicznych” prowadził prof. Aleksander Posern-Zieliński (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM). Tematyka referatów objęła szeroki zakres zagadnień etnicznych, takich jak stereotypy etniczne, poczucie tożsamości i dystanse etniczne, procesy narodotwórcze oraz stosunki etniczne na pograniczach i w wyniku migracji. Referaty te, uporządkowane zgodnie ze swoją treścią, stworzyły trzy zespoły problemowe.

Pierwszy z zespołów objął trzy wystąpienia poświęcone refleksji na temat dotychczasowych studiów etnicznych. Ogólnego wprowadzenia do tematyki dostarczył referat prof. Aleksandra Posern-Zielińskiego *Problematyka etniczna w etnologii polskiej*. Uzupełnieniem tego syntetyzującego omówienia były wystąpienia dotyczące badań nad poszczególnymi grupami etnicznymi. Prof. Olga Goldberg-Mulkiwicz (Izrael) w referacie *Świat, który przestał istnieć. Refleksje nad*

badaniem kultury Żydów polskich przedstawiła istotne problemy warsztatu antropologa zmierzającego do rekonstrukcji obrazu kultury środowisk żydowskich sprzed holocaustu. Zmiany w sposobie przedstawiania Cygana w piśmiennictwie polskim zaprezentował prof. Lech Mroz (Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej UW) w referacie *O Filistynach, Cyganach alias walęsach. Z dziejów poznawania Romów w Polsce*.

Drugi zespół stworzyły dwa referaty o tematyce etnohistorycznej, zmierzające do rekonstrukcji stosunków międzyetnicznych, również tych ukształtowanych przez migrację, na przełomie XIX i XX wieku. Prof. Roman Makarczuk (Ukraina) w referacie *Ukraińsko-polskie kontakty etnokulturowe na ziemiach Zachodniej Ukrainy w pierwszej ćwierci XX wieku* zarysował proces ukraińzacji Polaków, który dokonywał się drogą stopniowej akulturyzacji i asymilacji. Z kolei prof. Dušan Drljača (Nowa Jugosławia) przedstawił referat *Kontakty etniczne galicyjsko-bośniackie w 1895 roku*, w którym ukazał rolę zachowania i przekształceń etniczności w procesie adaptacji grupy polskich migrantów do nowych warunków życia.

Wreszcie trzeci zestaw referatów objął problematykę współczesnych stosunków etnicznych rozpatrywanych jako efekt ciężenia doświadczeń historycznych i bieżących przeobrażeń świadomości społecznej. Prof. Oleh Hryniw (Ukraina) w wystąpieniu *Kształtowanie się nowoczesnego narodu ukraińskiego. Aspekt etnologiczny* poruszył zarówno kwestie ogólnoteoretyczne związane z wymiarami, formami i źródłami nowoczesnego narodu, jak i zagadnienia bardziej konkretne, łączące się z budowaniem nowej ukraińskiej tożsamości w ramach własnego organizmu państwowego. Problematyką jednego z regionów Polski zajęła się prof. Dorota Simonides, która w referacie *Górnoślązacy – grupa regionalna czy etniczna?* dokonała wnikliwej analizy obszaru pogranicza, jakim jest Śląsk. Zwróciła uwagę na to, że w takich przejściowych obszarach spotykamy się z kulturowym synkryzmem i wielokulturowością, z labilną świadomością narodową, ze zróżnicowanym poczuciem tożsamości i specyficzną świadomością pogranicza, mocno zakorzenioną w przywiązaniu do wysoko waloryzowanych cech lokalnej kultury. Problematyce stosunków między grupą mniejszościową a społeczeństwem narodowym na poziomie lokalnym poświęcone było wystąpienie prof. Ewy Nowickiej (Instytut Socjologii UW) *Rom jako swój i jako obcy. Zbiorowość Romów w świadomości społeczności wiejskiej*, w którym na podstawie własnych badań pokazała mechanizmy formowania się stereotypu Cygana oraz podstawowe elementy tego stereotypu.

Sekcja „etniczna” objęła istotne zagadnienia studiów etnicznych, takie jak rekonstrukcje etnohistoryczne, analizy bieżących procesów etnicznych oraz refleksje metodologiczne i naukowe związane z badaniami etnicznymi. W ten sposób sekcja ta potwierdziła raz jeszcze, że problematyka etniczna jest dla dzisiejszych prac etnologicznych i antropologicznych jednym z centralnych i dynamicznie się rozwijających pól badawczych.

Sesja panelowa „Etnologia we współczesnej Europie” – moderatorzy: prof. Konrad Köstlin (Austria) i prof. Zofia Sokolewicz (Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej UW) stworzyła możliwości dyskusji nad zadaniami etnologii i antropologii kulturowej w rozwiązywaniu współczesnych problemów społecznych i kulturowych w jednoczącej się Europie.

Sprawozdanie z prac w sekcjach i podsumowanie konferencji połączone z zamknięciem uroczystości jubileuszowych. Po przedstawieniu przez przewodniczących sekcji wyników prac w tych sekcjach podsumowania całości obrad dokonał prof. Zbigniew Jasiewicz. Stwierdził on, że poważnym dorobkiem sekcji było sformułowanie nowych pytań badawczych, syntetyczne przedstawienie wielu ważnych kierunków badań i próba całościowej oceny stanu etnologii. Za szczególną wartość konferencji uznał on jednak zaprezentowane w jej trakcie możliwości i dążenia integracyjne: wzmocnienie poczucia łączności z przeszłością dyscypliny, odbieraną jako godny zainteresowania dorobek przeszłych pokoleń badaczy; lepsze zrozumienie między członkami szeroko pojętego środowiska etnologicznego, którzy w różny sposób prowadzą swe prace lub uczestniczą w tym środowisku choćby tylko interesując się naukami etnologicznymi; rozwijaną umiejętność porozumiewania się i współpracy z przedstawicielami dyscyplin pokrewnych; wreszcie zacieśnienie związków z etnologią i antropologią kulturową w innych krajach

i światową. Prof. Zbigniew Jasiewicz podziękował organizatorom i wszystkim uczestnikom konferencji. Uroczystości jubileuszowe zamknął prezes PTL dr hab. Zygmunt Kłodnicki.

Część referatów wygłoszonych w trakcie konferencji została już opublikowana w jubileuszowych tomach 78 i 79 (tom anglojęzyczny) „Ludu”. Inne, w tym także referaty uczestników z zagranicy, ogłoszone zostaną w następnych tomach tego czasopisma. Pojawiły się już pierwsze sprawozdania z konferencji, m. in. w „Newsletter of the American Anthropological Association”.

Organizacja konferencji o tak szerokim zakresie możliwa była dzięki współpracy Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego z Komitetem Nauk Etnologicznych PAN oraz etnologicznymi placówkami uniwersyteckimi i muzealnymi. Zwołanie konferencji nie mogłoby dojść do skutku bez wsparcia Komitetu Badań Naukowych, Uniwersytetu Wrocławskiego, Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Muzeum Narodowego we Wrocławiu i wielu innych instytucji. Najistotniejszy jednak był długotrwały wysiłek prezesa PTL dr. hab. Zygmunta Kłodnickiego i współdziałającego z nim zespołu. Prace włożone w przygotowanie i przebieg konferencji powinny zaowocować w przyszłych badaniach i działalności organizacyjnej etnologii polskiej.

*Władysław Baranowski, Zbigniew Jasiewicz,
Bronisława Kopyńska-Jaworska, Anna Kowalska-Lewicka,
Aleksander Posern-Zieliński*

MIĘDZYNARODOWE SEMINARIUM „O WDROŻENIU »ZALECEŃ OCHRONY KULTURY TRADYCYJNEJ I LUDOWEJ« W KRAJACH EUROPY CENTRALNEJ I WSCHODNIEJ”. STRAŻNICE (MORAWY), 18-24 CZERWCA 1995

Na dwudziestą piątą Generalnej Konferencji UNESCO w Paryżu, w dniu 15 listopada 1989 roku, przyjęto „Zalecenia w sprawie ochrony kultury tradycyjnej i ludowej”¹. Dokument ten, przekazany pod rozprawę wszystkim krajom członkowskim UNESCO, przesłany z kolei przez Polski Komitet do Spraw UNESCO do Ministerstwa Edukacji Narodowej i za pośrednictwem Ministerstwa Kultury i Sztuki do wojewódzkich wydziałów kultury, nie został odnotowany w etnologicznym środowisku naukowym. Przeszedł w naszym kraju, również za sprawą podstawowych transformacji, które wówczas miały miejsce, bez większego echa. Rozprowadzany, w niepełnie wiernym tłumaczeniu, wśród członków CIOFF jako „Rekomendacja o ochronie folkloru i sztuki ludowej” przyczynił się jedynie do podjęcia dyskusji w MEN. Wzięli w nich udział, obok działaczy na polu folkloru muzycznego i tanecznego, również przedstawiciele Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego i liczni regionaliści. Dyskusje zakończyły się sformulowaniem przez MEN zaleceń uwzględnienia w programach szkolnych problematyki regionalnej, w tym również szeroko pojętej kultury tradycyjnej i ludowej.

W kwietniu 1995 r. UNESCO, już po raz drugi, zwróciło się do Polskiego Komitetu ds. UNESCO z prośbą o opracowanie odpowiedzi na obszerną ankietę dotyczącą realizacji „Zaleceń” w naszym kraju. Ankieta miała być włączona do materiału państw regionu i służyć jako podstawa dyskusji na seminarium międzynarodowym organizowanym przez czeskie Ministerstwo Kultury i Komitet ds. UNESCO. Pięcioletnią odpowiedź na ankietę przygotował Departament Upowszechniania Kultury MKiSz, zaś na seminarium, które odbyło się w dniach 18-24 czerwca 1995 r., w Strażnicach na Morawach, Ministerstwo delegowało niżej podpisaną.

W seminarium „O wdrożeniu »Zaleceń ochrony kultury tradycyjnej i ludowej« w krajach Europy Centralnej i Wschodniej” wzięli udział specjaliści z 13 krajów reprezentujący: Białoruś,

¹ Taki jest tytuł dokumentu w wersji francuskiej i hiszpańskiej – „culture traditionnelle et populaire”, w wersji angielskiej, zgodnie z tradycją naukową tego kraju mowa jest o „kulturze tradycyjnej i folklorze”, w wersji rosyjskiej – wyłącznie o „folklorze”.

Bułgarię, Estonię, Litwę, Polskę, Republikę Czeską, Rumunię, Rosję, Słowację, Słowenię, Ukrainę i Węgry. Nie było, z wyjątkiem Słowenii, przedstawicieli krajów b. Jugosławii, Albanii, ani Grecji². W seminarium wzięli także udział przedstawiciele UNESCO: Division des arts et de la vie culturelle (Dimitri Koundjoubas z Paryża) oraz Centre pour la culture traditionnelle (ECTC) zlokalizowanego w Budapeszcie (L. Feldföldi), jak również czeskiego Ministerstwa Kultury (Mihal Beneš). Ponadto na seminarium obecni byli obserwatorzy z CIOFF z Austrii, Gruzji, Niemiec, Moldawii, Polski, Republiki Czeskiej i Słowacji. Na przewodniczącego obrad zebrani wybrali kierownika Katedry Folklorystyki Uniwersytetu w Budapeszcie – prof. Vilmosa Voigta, na jego zastępcę dr Milę Santovą z Instytutu Folkloru w Sofii, sekretarzem został dr J. Jančar z Ústavu Lidové Kultury w Czechach³.

Po właściwych dla takich imprez zagajeniach, część merytoryczną seminarium rozpoczął referat dr. J. Jančara, w którym zostały podsumowane wyniki ankiety UNESCO.

Z przesłanych informacji można się było dowiedzieć, że „Zalecenia” UNESCO w wielu krajach zostały opublikowane w wydawnictwach etnograficznych lub folklorystycznych. Ponadto większość z nich stara się je również realizować w swej polityce kulturalnej, jednakże wszystkie odczuwają trudności finansowe i skutki zmian organizacyjnych związanych z okresem transformacji ustrojowych. We wszystkich krajach istnieją instytucje i organizacje działające na rzecz kultury tradycyjnej, brak jednak na ogół centralnej koordynacji tych poczynań. W Czechach istnieje takie centrum w Stražnicach, na Litwie utworzono Centrum Kultury Narodowej, na Węgrzech Instytut Kultury, w Rosji nadal działa Centrum Folkloru. Tylko Estonia, Litwa i Rosja mają zalecane przez UNESCO narodowe rady folkloru. W innych krajach pewną rolę koordynującą pełnią odpowiednie placówki w strukturze ministerialnej (Słowacja, Polska) i w sieci regionalnych domów kultury oraz rady naukowe działające przy instytucjach naukowych (Bulgaria, Węgry, Słowenia).

We wszystkich krajach obserwuje się niedostatek centralnych rejestrów placówek działających na polu ochrony kultury tradycyjnej oraz katalogów zbiorów. Odczuwa się również brak bibliografii regionalnych.

Pomimo wszystkich trudności wielość festiwali folklorystycznych (w czym nie mała zasługa krajowych organizacji CIOFF), jak również bogate archiwa folklorystyczne⁴, świadczą o tym, iż folklor nadal odgrywa znaczącą rolę w życiu kulturalnym. Jednocześnie jednak sygnalizowano trudności z upowszechnianiem kultury tradycyjnej przez media, zwłaszcza telewizję. W tym kontekście z aprobatą odnotowano utworzenie w Polskim Radiu Centrum Muzyki Ludowej.

W sprawozdaniu generalnym z zadowoleniem odnotowano również brak ograniczeń w zakresie dostępu do zbiorów oraz brak presji ideologicznej. Jednocześnie zauważono, iż zbyt mało chyba uwagi przywiązuje się do regulacji prawnych odnoszących się do twórcy ludowego, przy jednoczesnej ochronie zbiorów, archiwów, praw autorskich pracowników nauki i kultury oraz organizatorów spektakli. W niektórych przypadkach istniejące przepisy prawne nie są respektowane z powodu braku środków finansowych.

Na zakończenie podsumowania stwierdzono, że istniejące rozwinięte kontakty międzynarodowe dotyczące badań i wymiany, często nie bazują na umowach międzynarodowych, tylko na dwustronnych lub indywidualnych kontaktach.

Raport generalny uzupełniły wystąpienia reprezentantów poszczególnych krajów i towarzysząca im ożywiona dyskusja. W obszernych wypowiedziach podnoszono przede wszystkim pozytywne funkcjonowanie „Zaleceń”, które podkreślają znaczenie kultury tradycyjnej dla kształtowania tożsamości narodowej (wypowiedzi reprezentantów: Estonii, Litwy, Słowacji, Ukrainy) czy podejmują problem ochrony dziedzictwa kulturowego mniejszości (Rosja, Węgry, Czechy). Za równie istotne uznano podtrzymywanie zanikającej kultury tradycyjnej w obronie

² Albania nie utrzymuje kontaktów dyplomatycznych z UNESCO, zaś Grecja nie ratyfikowała „Zaleceń”.

³ W tym miejscu można zauważyć, że na 13 delegatów osmiu było pracownikami naukowymi, pozostałych pięciu to pracownicy ministerstw, urzędów ochrony zabytków czy domów kultury.

⁴ Tu warto przypomnieć tradycję krajów bałtyckich. W Estonii do archiwum wchodzi się obecnie również materiały folklorystyczne pochodzące z miast.

przed unifikacją kulturową zjednoczonej Europy, czy wreszcie podkreślanie jej znaczenia, poparte autorytetem UNESCO, wobec częstego braku szerszego zainteresowania kulturą tradycyjną i ludową w ogóle (Słowenia).

Dużo miejsca w dyskusji zabrała sprawa międzynarodowej kompatybilności krajowych systemów informacji, z czym wiąże się potrzeba opracowania spójnej klasyfikacji i standaryzacji początnych dokumentacyjnych. W tym celu UNESCO powołało w Budapeszcie Europejskie Centrum Kultury Tradycyjnej, które ma na celu gromadzenie i rozprowadzanie wszelkich informacji na temat ochrony, badań oraz archiwizacji danych związanych z kulturą tradycyjną i folklorem⁵. Z dużym zainteresowaniem spotkał się referat na temat powstałych w Polsce baz danych z tej dziedziny, jak również informacje o przygotowywaniu przy Ministerstwie Kultury w Rumunii Narodowego Centrum Informacji o Sztuce Ludowej oraz o Bazie Danych o Autentycznym Folklorze Bałkańskim znajdujących się w Sofii czy o Bałtyckim Instytucie Folkloru w Lotwie. Przedstawiciel niemieckiego CIOFF zwrócił uwagę na potrzebę stworzenia centralnej videoteki oraz centralnego systemu oceny festiwalu folklorystycznych.

Wszyscy delegaci byli zgodni co do tego, że istnieją znaczne braki w zakresie edukacji młodego pokolenia. Ani etnografia, ani folklorystyka nie są przewidziane jako osobny przedmiot wykładowy w programach powszechnego nauczania. Jedyne w niektórych krajach folklor jest wykładany w szkołach artystycznych⁶. W trakcie dyskusji polski reprezentant CIOFF poinformował szerzej zebranych o zaleceniach MEN-u.

Sytuację w zakresie upowszechniania kultury tradycyjnej utrudnia brak rozwiniętej infrastruktury, jak również powszechnie występujące trudności w nawiązaniu kontaktów z mediami publicznymi. Brak jest także informacji o ich zbiorach. Zainteresowanie wzbudziła wiadomość o czeskim video-programie rejestracji tańców ludowych oraz o podobnym programie polskim.

Istotne miejsce w dyskusji zajęła potrzeba opracowania odpowiedniego kodeksu etycznego deklarującego poszanowanie dla kultury tradycyjnej i ludowej oraz sugestia, aby „Zaleceniom” nadać formę powszechnie obowiązującej „Konwencji”, podobnej do tej, jaka chroni zabytki materialne i przyrodę⁷. Niezależnie od decyzji w tej mierze postulowano dopracowanie międzynarodowych instrumentów prawnych odnoszących się do ochrony kultury tradycyjnej i ludowej, jej dokumentacji i badań.

Przedstawiciel UNESCO wyraził opinię, że wobec ograniczonych środków utrudniających szerokie prowadzenie nowych badań, należałoby może skoncentrować wysiłki na ochronie już posiadanych materiałów, a więc szczególną uwagę poświęcić archiwom.

Główne, wymienione wyżej wątki dyskusji, zostały zawarte w końcowej uchwale seminarium, przekazanej za pośrednictwem komitetu czeskiego władzom UNESCO oraz za pośrednictwem delegatów wszystkim krajowym komitetom do spraw UNESCO⁸.

W trakcie seminarium uczestnicy otrzymali wszystkie sprawozdania krajowe, raporty zbiorcze i uchwały. Organizatorzy zapewnili też symultaniczny przekład obrad: francusko-angielski, angielsko-francuski oraz czeski. Ponadto uczestnicy mieli okazję do zwiedzenia miejscowego skansenu oraz mogli zobaczyć program dwóch folklorystycznych zespołów pieśni i tańca. Wreszcie organizatorzy zorganizowali dwie wycieczki: do centrum kulturowego w Velehradzie i do Uherskiego Brodu, gdzie zwiedzono muzeum poświęcone J. A. Komeńskiemu oraz ludowym instrumentom muzycznym. Tam też odbył się koncert ballad i muzyki morawskiej. Niektórzy

⁵ Program seminarium nie przewidywał dyskusji nad programem działania tego Centrum. W dyskusjach kulturalowych wyrażano wątpliwości co do możliwości realizacji bardzo szeroko zaplanowanego programu jego działań.

⁶ Wśród informacji o inicjatywach narodowych znalazła się ciekawa informacja o utworzeniu muzeów kultury Romów na Węgrzech i w Czechach. Przy tworzeniu muzeum czeskiego osobliwością organizacyjną był udział przedstawicieli społeczności Romów. Interesująca była też informacja o uruchomieniu na Słowacji specjalnego grantu nazwanego „Pro Słowákina” poświęconego między innymi badaniu kultury tradycyjnej.

⁷ W tym miejscu przedstawiciel UNESCO wyjaśnił zebrany różnicę prawną między dobrowolnie realizowanymi „Zaleceniami” a „Konwencją” powszechnie obowiązującą, stąd trudniejszą do zaakceptowania przez wszystkie kraje członkowskie.

⁸ Materiały z Seminarium zostały przekazane także do Działu Upowszechniania Kultury w Ministerstwie Kultury i Sztuki, kopie zostały zdeponowane w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Etnograficznej PTL w Łodzi.

z uczestników zostali też na Międzynarodowym Festiwalu Folklorystycznym rozpoczynającym się w dzień po zakończeniu seminarium.

Bronisława Kopczyńska-Jaworska

„EKOLOGIA I FOLKLOR”. DRUGA MIĘDZYKONFERENCJA.
ŁÓDŹ, 3-6 CZERWCA 1994

W dniach 3-6 czerwca 1994 roku w Łodzi odbyła się druga edycja Międzynarodowej Konferencji „Ecology and Folklore”. Konferencję organizował Zakład Folklorystyki przy Katedrze Wychowania Muzycznego Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. Komisarzem naukowym konferencji była prof. dr hab. Violetta Krawczyk-Wasilewska. Obrady miały miejsce w nowym uniwersyteckim Centrum Konferencyjnym przy ul. Rogowskiej 26.

Konferencja miała charakter interdyscyplinarny. Jej celem było włączenie się do ogólnej naukowej dyskusji na tematy ekologiczne. Jako założenie przyjęto wskazanie przedstawicielom różnych dziedzin naukowych, zajmujących się tą problematyką, iż folklor – rozumiany przez nas jako bezpośrednia forma przekazu treści kultury oraz ekspresja zbiorowego światopoglądu – może stać się źródłem poznania stanu świadomości ekologicznej współczesnego społeczeństwa.

Problematyka konferencji skupiała się na dwóch podstawowych zagadnieniach:

1. Folklor jako źródło wiedzy na temat świadomości ekologicznej współczesnego społeczeństwa.
 2. Współczesne zagrożenia ekologiczne a obraz kultury.
- Wokół tych generalnych zagadnień poddano dyskusji następujące, bardziej szczegółowe problemy:

1. Kulturowe konsekwencje degradacji środowiska naturalnego
2. Współczesne katastrofy i choroby cywilizacyjne
3. Społeczne i kulturowe aspekty choroby AIDS
4. Problematyka relacji człowiek – natura – kultura
5. Odzwierciedlenie powyższych zjawisk kulturowych XX wieku we współczesnym folklorze.

Problematyka drugiej edycji konferencji zainteresowała naukowców z wielu krajów Europy i świata między innymi z Chorwacji, Jugosławii, Wielkiej Brytanii, Grecji, Rosji, Lotwy, Niemiec i Norwegii, a także z Kanady, Stanów Zjednoczonych i Peru.

Uczestników konferencji powitały władze Uniwersytetu Łódzkiego w osobach prorektora prof. dr. hab. Grzegorza Malinowskiego oraz Dziekana Wydziału Nauk o Wychowaniu, prof. dr. hab. Ewy Marynowicz-Hetki. W imieniu organizatorów powitała gości i wygłosiła referat inauguracyjny prof. dr. hab. Violetta Krawczyk-Wasilewska – kierownik Katedry Wychowania Muzycznego i Zakładu Folklorystyki UL. Nawiązała ona do pierwszej edycji konferencji, która odbyła się w 1992 roku i do powstałej wtedy idei cyklicznych spotkań poświęconych temu tematowi. Zaznaczyła, iż współczesne antropologiczne podejście do folkloru pozwala go traktować jako bezpośrednią formę komunikowania się ludzi w obrębie własnej kultury i jednocześnie jako ekspresję indywidualnego i zbiorowego światopoglądu. Jednocześnie to podejście pozwala traktować folklor jako źródło popularnej wiedzy o aktualnych problemach współczesnego świata i ludzkiego życia. W obrębie problemów obecnie nurtujących społeczeństwa jest zagrożenie naturalnego środowiska oraz współczesne choroby i katastrofy. Utrata bezpośredniego kontaktu z naturą wpływa na pogorszenie się jakości życia jednostek i zbiorowości, a rodząca się świadomość tego zjawiska wyraża się we współczesnym folklorze.

W pierwszym dniu obrad mieliśmy możliwość wysłuchania referatów prof. dr. Geralda Pociusa (*Folklore and Ethnology. Some General Problems*), który poruszył główne zagadnienia związków między człowiekiem, jego kulturą wyrażaną w folklorze zarówno tradycyjnym, jak

i współczesnym, a otaczającym go środowiskiem naturalnym. Dużą część pracy poświęcił współczesnym postawom i zachowaniom proekologicznym oraz roli folkloru w ich kreowaniu. Referaty Rachel Freeman (*Lore and Land Liasons: Traditional Man/Land Relationship on the Isle of Lewis and Their Position in the Contemporary Community*) oraz prof. dr Ireny Bukowskiej-Floreńskiej (*The Degradation of the Natural Environment at the Upper Silesia as a Source of Cultural Tradition and Folklore*) poświęcone były problematyce tradycyjnych społeczności lokalnych, różnych obszarów kulturowych i ich odniesieniom do najbliższego środowiska naturalnego i kulturowego.

W czasie sesji popołudniowej zaprezentowane zostały dwa referaty pokazujące współczesne grupy regionalne i narodowe w procesie przemian. Referat dr. Lucjana Cieślaka (*Ecology and Folk Music*), wzbogacony prezentacją filmu video dotyczył współczesnej obrzędowości weselnej w regionie łowickim. Z kolei dr Zdenka Weber poświęciła swój referat (*Far from the Eye But Deep in the Heart*) kulturze emigrantów chorwackich w Niemczech.

W następnym dniu konferencji przedstawione referaty dotyczyły współczesnej relacji człowiek – natura i jej kulturowych konsekwencji. W wystąpieniu prof. dr Anny Papamichael (*Common Grounds between Folklor and Ecology*) oraz Valdisa Bistersa i Very Slinko (*Nature and Culture Environment: Towards Interdisciplinarity in Environmental Education*) poruszono problem konieczności prowadzenia interdyscyplinarnych badań nad kulturowymi związkami człowieka z naturą oraz wykorzystania ich wyników w edukacji środowiskowej. Z kolei prof. dr hab. Violetta Krawczyk-Wasilewska (*Awareness of the Fears at the End of 20th Century*) i dr Marcin Piotrowski (*Cultural Results of Chernobyl Disaster*) mówili o kulturowym zjawisku „świadomości strachu”, jego przyczynach i odzwierciedleniu w folklorze.

Sesja popołudniowa drugiego dnia obrad poświęcona była problematyce edukacji środowiskowej. W wystąpieniu Marii Lukowskiej (*Ecology as the Contemporary Myth*) poddano krytyce treści edukacji środowiskowej rozpowszechniane przez nierządowe organizacje ekologiczne. Referat Violetty Przerembskiej (*Musical Folklore in the Environmental Education*) wraz z prezentacją filmu video poświęcony był polskimi alternatywnymi metodom edukacji muzyczno-środowiskowej. Z kolei Joachim Rudzki w swoim referacie (*Ecological Folk Toys*) mówił o roli tradycyjnej drewnianej zabawki ludowej we wstępnej edukacji środowiskowej.

Trzeci dzień obrad wypełniły dwa referaty o wyraźnym charakterze filologicznym. Pierwszy z nich, wygłoszony przez prof. dr Zoję Karanovic (*Mythology of Plants in Serbian Lyric Folk Poetry*) dotyczył magicznej i mitycznej roli roślin w ludowej poezji serbskiej. Drugi, prof. dr. Demetrios Koutroubasa, przedstawiał rośliny jako mitologicznych bohaterów w klasycznej poezji łacińskiej. Sesję popołudniową tego dnia zajęła podsumowująca dyskusja, którą prowadziła prof. dr Zoja Karanovic. Jednym z podstawowych wniosków, jaki pojawił się w toku dyskusji, było stwierdzenie, iż różnorodność zaprezentowanych referatów wynikała z wielości i niejednoznaczności rozumienia definicji ekologii. I tak część wystąpień ujawniała rozumienie biologicznej definicji ekologii jako nauki badającej wzajemne związki między organizmami żywymi, inna z kolei za punkt wyjścia przyjęła pojęcie „ekologii ludzkiej”. W pozostałej części głosów ujawniło się trzecie, tworzące się pojęcie ekologii jako ideologii, wynikających z niej postaw i zachowań oraz treści edukacyjnych.

Wyniki obrad II Międzynarodowej Konferencji „Ekologia i Folklor” zostaną opublikowane w oddzielnym, pokonferencyjnym wydawnictwie, dzięki pomocy finansowej Komitetu Badań Naukowych.

Maria Lukowska
Violetta Przerembska

SESJA POPULARNO-NAUKOWA – „ORĘDOWNICZKO NASZA. KULT MATKI BOŻEJ
W POLSKIEJ KULTURZE LUDOWEJ”. KRAKÓW, 24 PAŹDZIERNIKA 1995

Seesję organizował Krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego i Muzeum Etnograficzne w Krakowie.

Kult Maryi – Matki Boga począł się rozwijać od soboru w Efezie w 431 roku, a w szczególności od soboru trydenckiego (1545-1563). Na ziemiach polskich kult ten pojawił się niemal od zarania chrześcijaństwa i rozwinął się tak, że śmiało można powiedzieć, iż jest fenomenem polskiej religijności.

Krótki zarys *Kultu Matki Bożej w Polsce* przedstawiła na wstępie Anna Spiss zaznaczając, że tematyka sesji będzie dotyczyć zjawisk występujących nie tylko w chłopskiej kulturze, ale i w plebejskiej, nieoficjalnej, masowej. Jedną bowiem z podstawowych kategorii konstytuujących polską kulturę typu ludowego jest religijność.

Rozważając rolę kultu Matki Bożej w kulturze ludowej należy się odwołać do „obrazu świata, z jakim mamy do czynienia w kulturze chłopskiej w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku, który ukształtował się w wyniku wielowiekowego współistnienia i konfrontacji światopoglądu wyniesionego z czasów przedchrześcijańskich z doktryną chrześcijańską”. Szczególna rola pośredniczki, jaka przypadła Matce Boskiej, wiąże się z „faktem częstego umiejscawiania jej postaci w mitycznym czasie początku i przypisania jej funkcji kreacyjnych, pomocnych przy stworzeniu świata”. Rozważania te znalazły się w referacie Małgorzaty Oleszkiewicz, pt. *Ludowe aspekty kultu Matki Boskiej*, która widzi trojako funkcje kultu: 1. inicjacyjno-płodnościową, sprowadzającą się do wpływu na powstawanie życia, 2. macierzyńsko-opiekuńczą, co oznacza troskę o rozwój życia i zabezpieczenia się przed chorobami, 3. funkcja ochronna, a więc chronienie człowieka przed karą Boga i wyjednywanie łask u Niego. Funkcjom tym, które się wzajemnie przenikają, a nawet częściowo pokrywają, przypisane są określone działania wiernych, np. umieszczanie wizerunków Matki Boskiej w pobliżu wód, źródeł (woda jest nośnikiem płodności), wznoszenie kapliczek na granicy posesji lub wsi, zawieszanie ich na drzewie lub obsadzanie drzewami, najczęściej lipami, rozpoczynanie pracy w środę lub sobotę tj. w dni poświęcone Matce Boskiej. Wyraźne są też związki kultu z przyrodą, magią leczniczą i w ogóle z magią pozytywną, np. gromnica poświęcona w dzień Matki Boskiej Gromnicznej odpędza gromy itd. Wywody swe referentka poparła serią współcześnie wykonanych fotografii kapliczek, kaplic i ołtarzy z wizerunkiem cudownej Matki Boskiej, niektóre z nich z okolicznościowym wystrojem.

Urszula Janicka-Krzywda (*Sposób przedstawiania Matki Bożej w folklorze słownym polskiego Podkarpacia*) stwierdziła, iż postać Matki Boskiej przedstawiana jest w folklorze w dwojaki sposób. Z jednej strony jako zwyczajna kobieta, prowadząca własne gospodarstwo w realiach znanych mieszkańcom górskich wsi, której nieobce są trudy i kłopoty ziemskie, a nawet gniew (jak w tej pełnej swoistego humoru opowieści kiedy to Matka Boska „trzasła w gębę” niedobrą macochę, co sieroty biła). Macierzyństwo Matki Boskiej jest tu pojmowane na sposób ziemski. Z drugiej strony jako Bogurodzica, Matka Boga, Królowa Nieba i Ziemi, która przybywa w otoczeniu aniołów, a towarzyszy Jej woń kwiatów i kadzidła. Jej wygląd jest taki jak na znanych mieszkańcom wsi wizerunkach Maryi. Te oba sposoby widzenia i pojmowania Matki Boskiej, która nie tylko opiekuje się wiernymi, ale napomina grzesznych, wydaje im polecenia, karze, nie wykluczają się nawzajem, a często współistnieją. Są bowiem przejawem dialogu *sacrum-profanum*, a nie antagonizmu. „Jeśli dostrzegamy dwoistość to dlatego, że jawi się ona w każdej istocie boskiej i jest świadectwem przeciwieństw istniejących w każdej religii”.

W chrześcijańskiej interpretacji życia człowiek jest wędrowcem, pielgrzymem, *homo viator*. Pielgrzymowanie jest stare jak kult religijny, jest określoną formą nabożeństwa. Pielgrzymowanie daje oczyszczenie przez ofiarę z własnego trudu wędrowania, wyprasza i stanowi wotum

wdzięczności za już doznane łaski i cuda. Wbrew obiegowym opiniom, iż urbanizacja i wysoki stopień cywilizacji społeczeństw przyczyni się do zaniku pielgrzymek, obserwuje się obecnie w Europie, jak i na całym świecie gwałtowny rozwój migracji pielgrzymkowych. Na szczególną uwagę zasługuje cześć oddawana Maryi w sanktuariach jej poświęconych. W Polsce mamy około 500 sanktuariów pielgrzymkowych. Dominują sanktuaria maryjne, około 430, z czego ponad 130 to sanktuaria, w których znajdują się koronowane wizerunki Matki Bożej. Główny jednak nurt pątnictwa polskiego kieruje się już w XV wieku ku Jasnej Górze. W ostatnich latach przybywa do sanktuarium jasnogórskiego każdego roku przeszło 100 pieszych pielgrzymek. O fenomenie pielgrzymek maryjnych mówił znawca tematu dr O. Zachariasz Jabłoński z zakonu OO. Paulinów na Skalce w Krakowie w referacie pt. *Pielgrzymki przejawem kultu maryjnego*. Trudno wyczerpać w tak krótkim wystąpieniu tak duży temat, dlatego też O. Zachariasz skupił się na scharakteryzowaniu pielgrzymek, ich ilości, stanu różnego, socjalnego, miejsc i tras w ciągu dzieł podkreślając, że ruch pątniczy pełnił ważną rolę integracyjną. Integracja ta dokonywała się wokół kultu Maryi, który niósł zarazem treści patriotyczne, kształtując etos narodowy. Szczególną uwagę referent poświęcił związkom Jasnej Góry z Krakowem omawiając szerzej pieszą pielgrzymkę krakowską ze Skalki w Krakowie na Jasną Górę, liczącą 14 lat (po raz pierwszy wyszła w 1981 roku). Pielgrzymowanie z Maryją, jak podkreślał referent, dokonuje się szlakami polskiej, rodzinnej duchowości maryjnej. Jest to polska droga do nowego 1000-lecia, droga zawierzenia Maryi, która ma inspirować nową ewangelizację i ukształtować duchowość maryjną w nowej perspektywie nadchodzących czasów.

Nazwy obrazów i sanktuariów maryjnych wywodzą się najczęściej z nazwy miejscowości, w której znajduje się sanktuarium czy kościół z cudownym wizerunkiem Matki Boskiej. Drugi człon tytułu czy nazwy obrazu Matki Boskiej, odnoszący się do przestrzeni geograficznej, wiąże się najściślej z pielgrzymkami do sanktuariów i ma charakter fenomenu kulturowego o długim trwaniu. Obserwując dzieje sanktuariów widzimy, iż jedne żyją, rozwijają się, inne gasną, a jeszcze inne cieszą się lokalną sławą. O tych zjawiskach mówiła na przykładzie kultu Matki Boskiej Tarnowieckiej oraz Leżajskiej Aleksandra Jacher-Tyszkowa w referacie *Kult Matki Boskiej Tarnowieckiej i Leżajskiej*. Legenda głosi, że rzeźbę Matki Boskiej Tarnowieckiej, pochodzącą z XIII wieku, przywieźli do Jasła w 1400 roku O.O. Karmelici z Węgier. Badania historyków sztuki natomiast dowiodły, że rzeźba pochodzi z warsztatu krakowskiego z XV lub pierwszej połowy XVI wieku. Pielgrzymki do Jasła, do kościoła O.O. Karmelitów, gdzie się znajdowała cudowna figurka, a od 1789 roku po spaleniu się kościoła do wsi Tarnowiec pod Jasłem, ściągają ludność Podgórze jak również ludność słowacką, węgierską oraz Rusinów. Dziś Tarnowiec jako miejsce pielgrzymkowe cieszy się lokalną sławą. Z kolei początek kultu Matki Boskiej w Leżajsku dało cudowne objawienie w 1590 roku Matki Bożej z Dzieciątkiem na rękę i św. Józefa mieszczaninowi leżajskiemu Michałkowi rodem z Giedlarowej, gdy modlił się przed pracą. Dopiero jednak kiedy Łukasz Opaliński, starosta leżajski, wybudował w 1608 roku obszerniejszy, niż pierwotna kapliczka, kościół drewniany i oddał go O.O. Bernardynom, kult Matki Boskiej Leżajskiej zaczął silnie się rozwijać. Kościół murowany, wybudowany w latach 1618-1628, przetrwał do dziś. Już od 1634 roku miejsce to zostało uznane za cudowne. Leżajsk stał się dużym ośrodkiem pątniczym, a w związku z ogromnym zapotrzebowaniem na obrazki i literaturę dewocyjną powstał tu prężny ośrodek drzeworytniczy. Znane tu też były XIX-wieczne warsztaty malarzy Tomasa Bąkowskiego i Ksawerego Stankiewicza.

Charakterystyczny dla kultu maryjnego w Polsce jest swoisty regionalizm. Tytuł „Królowa Podhala” nosi figura Matki Bożej w Ludźmierzu. Drewniana rzeźba, jak dowiodły badania, pochodzi z warsztatu cechowego Polski południowej, prawdopodobnie z Nowego Sącza, z pierwszego dwudziestolecia XV wieku.

Beata Skoczeń-Marchewka zajęła się w swym wystąpieniu zatytułowanym *Gaździna Podhala. Kult Matki Boskiej Ludźmierskiej* fenomenem stale rosnącego kultu Matki Boskiej Ludźmierskiej. Ją to za patronkę obrała sobie erygowana w 1926 roku parafia wojskowa w Bielsku-Białej, a także I Pułk Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej. Drugi po Kalwarii Zebrzydowskiej ośrodek pątniczy w Archidiecezji Krakowskiej, sanktuarium maryjne w Ludź-

mierzu, integruje górali Podhala, Spisza, Orawy, jest wizytówką tych ziem, zadziwia też bogactwem form kultowych. Warto tu odnotować, że w związku ze zbliżającym się 600-leciem cudownej figury, Muzeum Etnograficzne w Krakowie zorganizowało wystawę pt. „Na 600-lecie biją dzwony. Kult Matki Boskiej Ludźmierskiej” (scenariusz Ewa Krasieńska, Grażyna Mosio, Beata Skoczeń-Marchewka październik 1995 – styczeń 1996).

Największy po Jasnej Górze ośrodek pątniczy w Polsce to sanktuarium maryjne w Kalwarii Zebrzydowskiej. Założone przez Mikołaja Zebrzydowskiego, starostę lanckorońskiego na początku XVII wieku, na wzór Drogi Krzyżowej w Jerozolimie, stało się z czasem miejscem kultu Męki Pańskiej i czci Matki Bożej (Dróżki Matki Boskiej). Bardzo uroczyste czczony jest tu odpust święta Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (15 sierpnia) połączony z uroczystą procesją Zaśnięcia vel Pogrzebu Najświętszej Maryi Panny i Triumfu vel Wniebowzięcia obrosłe w bogaty folklor. W połowie XVIII wieku procesjom tym zaczęły towarzyszyć asystry świeckie. O jednej z najstarszych, asyście cieszyńskiej, mówił Jerzy Branny z Cieszyna. Słuchacze z zainteresowaniem obejrżeli też pamiątkowy album fotograficzny asystry cieszyńskiej.

Bogdana Piłichowska (*Kult Matki Boskiej w minionych stuleciach w Krakowie*) mówiła o Krakowie, miejscu pielgrzymkowym o randze międzynarodowej, gdzie miejsca kultowe pojawiły się już w XIII wieku (grób św. Stanisława – biskupa, św. Jacka dominikanina). Kult maryjny rozwijały m. in. klasztory augustianów, kanoników laterańskich, karmelitów (obraz Matki Boskiej Piaskowej u O.O. Karmelitów cieszy się nieustającą czcią). W Krakowie działały konfraternie maryjne (najstarsza przy Kościele Mariackim potwierdzona już z końcem XIV wieku), czczono święta maryjne, które miały bogatą oprawę folklorystyczną. W 1569 roku powstało Bractwo Szkaplerzowe, a szkaplerz karmelitański zdobył ogromną popularność.

Do dnia dzisiejszego w okolicach Krakowa zachowały się w pamięci starszych ludzi dawne pieśni religijne śpiewane podczas pielgrzymek, przy kapliczkach przydrożnych, wieczorami w domach. Teksty tych pieśni odnajdujemy na drukach ulotnych z końca XIX wieku i początku XX, a także w starych śpiewnikach kościelnych.

Teresa Marcinkowska w swoim wystąpieniu pt. *Sanktuaria maryjne w narracyjnych pieśniach ludowych*, ilustrowanym nagraniem, przedstawiła pieśni w dwóch grupach tematycznych: 1. Pieśni o cudownych obrazach Matki Boskiej. 2. Pieśni o nadprzyrodzonych okolicznościach objawień Najświętszej Maryi Panny.

Kult Matki Bożej przejawia się również, co zrozumiale, w dekorowaniu mieszkań wizerunkami maryjnymi, strojeniem ołtarzyków domowych, umieszczeniu figurek Matki Boskiej na fasadzie domów, w ogródkach itp. Jacek Jędo, rodzinnie związany z dawną podkrakowską wsią Piaski Wielkie (obecnie w granicach Krakowa), zreferował, posługując się pięknymi przeżroczami własnego autorstwa, *Wątek maryjny w aranżacji wnętrz i w otoczeniu domów na przykładzie Piasków Wielkich, Kraków*. Na fasadach nowo wznoszonych domów i willi, jak stwierdził, bardzo często widuje się wnęki z figurką Matki Boskiej, lecz z reprezentacyjnych pokoi zniknęły charakterystyczne dla tych okolic duże obrazy Serca Matki Bożej i Jezusa oraz domowe ołtarzyki.

O *Matce Boskiej Cygańskiej* barwnie opowiedział znawca kultury Romów, Adam Bartosz, ilustrując swój wywód przeżroczami. Charakterystyczne, że Cyganie, naród z natury wędrowny, przyjmują religię panującą w danym kraju, a więc w Polsce katolicyzm. Największym kultem cieszy się Matka Boska Częstochowska. W święto Niepokalanego Pozęcia Najświętszej Maryi Panny, 8 grudnia, odbywa się pielgrzymka Cyganów na Jasną Górę. Coraz większym zainteresowaniem cieszy się barwna pielgrzymka Cyganów z Lososiny do Limanowej w województwie nowosądeckim (15 września), którą zainicjował ks. Stanisław Opocki w 1986 roku.

Ponad 90 lat liczy zielnik wykonany przez wybitnego ludoznawcę, założyciela Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Seweryna Udziela. Zielnik znajdujący się obecnie w zbiorach Instytutu Botaniki PAN w Krakowie stanowi dokumentację przyrodniczą do publikacji S. Udziela *Rośliny w wierzeniach ludu krakowskiego*, „Lud” t. 30, 1931, s. 36 - 75. Na kartach zielnika (140 kart) S. Udziela zanotował nazwę łacińską rośliny, jej oficjalną nazwę w języku polskim, nazwę ludową i informację o przeznaczeniu rośliny w ludowym lecznictwie i magii. Piotr Köhler,

opracowujący zielnik od strony botanicznej, przedstawił w swym referacie ilustrowanym przeźroczami *Rośliny związane z kultem Najświętszej Maryi Panny w Zielniku Seweryna Udzieli* – stanowiące zdecydowaną większość zasuszonych roślin.

W ożywionej dyskusji, jaka się wywiązała na zakończenie sesji, odnotować należy głosy Magdaleny Meres i Krystyny Grajny z Żywca, z których pierwsza mówiła o pielgrzymkach zwyczajnych na Jasną Górę i do Rychwałdu, druga wspominała swój udział w asyście krakowskiej w czasie odpustu Wniebowzięcia w Kalwarii Zebrzydowskiej.

Sesji „Orędowniczko nasza” towarzyszyła czasowa wystawa (24.10-27.11.1995 roku) pod tym samym tytułem autorstwa Anny Spiss. Ponad 100 obiektów, 67 fotografii czarno-białych i kolorowych ze zbiorów Muzeum Etnograficznego w Krakowie i prywatnych ilustrowało różne aspekty kultu Matki Bożej, tradycyjne i współczesne formy religijności przede wszystkim ludowej. A więc z jednej strony obrazy, rzeźby, grafiki o tematyce maryjnej z warsztatów amatorskich i ludowych, „tradycyjny” ołtarzyk domowy, stare druki odpustowe, obrazki dewocyjne, z drugiej współcześnie dostępne, obliczone na każdy gust i kieszeń dewocjonalia, w tym także kicz odpustowy. Na uwagę zasługiwały dwie karty z Zielnika S. Udzieli z goryczką i koniżyną, po raz pierwszy eksponowane na wystawie muzealnej. Eksponowane fotografie z wczesnych lat 1960. po 1995 rok włącznie, ukazywały m. in. wnętrza mieszkalne z różnych okolic Polski z widocznymi ołtarzykami domowymi, obrazami Matki Bożej i innymi dewocjonaliami, następnie kapliczki przydrożne, pielgrzymki, procesje, odpusty. Specjalne miejsce zajmował fotograficzny reportaż z odpustu Wniebowzięcia w Kalwarii Zebrzydowskiej z udziałem asysty cieszyńskiej. Obszerne komentarze do niektórych zdjęć pozwoliły zwiedzającym wczuć się w atmosferę nabożeństwa i kultu Matki Bożej w Polsce.

Anna Spiss

WYSTAWA „POLSKIE OPISANIE ŚWIATA” W MUZEUM ETNOGRAFICZNYM
WE WROCŁAWIU, WRZESIEŃ 1995 – WRZESIEŃ 1996
KONFERENCJA NAUKOWA – „POLSKIE OPISYWANIE ŚWIATA,
OD FASCYNACJI EGZOTYKĄ DO BADAŃ ANTROPOLOGICZNYCH”,
WROCŁAW, 4-5 PAŹDZIERNIKA 1996

We wrześniu 1995 roku w Muzeum Etnograficznym we Wrocławiu została otwarta wystawa „Polskie opisanie świata”, którą zorganizowano z okazji setnej rocznicy powstania Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Głównym założeniem tej ekspozycji było zaprezentowanie wkładu Polaków w „odkrywanie” świata, dlatego też szczególną uwagę poświęcono sylwetkom poszczególnych uczonych, podróżników, a niekiedy i zesłańców polskich oraz przedstawieniu ich dorobku i osiągnięć w zakresie badań kultur społeczeństw plemiennych Afryki, Azji, obu Ameryk oraz Australii i Oceanii. Dokumentacyjno-ilustracyjna część wystawy obejmowała biogramy i fotografie badaczy i odkrywców, mapy z zaznaczonymi obszarami eksploracji, materiały archiwalne, opracowania naukowe oraz zdjęcia, które przybliżyły egzotyczne realia życia społeczności zamieszkujących poszczególne kontynenty. Najbardziej przemawiające do widza były jednak eksponaty pozyskane i przywiezione do Polski z licznych podróży i wypraw, pochodzące ze zbiorów dwudziestu kilku muzeów w kraju oraz od kolekcjonerów prywatnych. Ekspozycja liczyła ponad 1000 zabytków, przedstawiających zarówno elementy kultury materialnej, jak i duchowej. Można więc było podziwiać: stroje, maski obrzędowe, instrumenty muzyczne, broń, ceramikę, rzeźbę, biżuterię, księgi liturgiczne, naczynia rytualne i wiele innych przedmiotów. Wyjątkowo atrakcyjne były prezentacje: autentycznej jurty mongolskiej – na dziedzińcu Muzeum, a w salach wystawowych – fragmentu zagrody plemienia Somba z Beninu

z pełnym wyposażeniem gospodarczym, chaty Indian Amazońskich oraz „domu duchów” nad rzeki Sepik na Nowej Gwinei i obozowiska australijskich Aborygenów. Autorami scenariuszy każdej części wystawy – prezentującej dany kontynent – byli odrębni komisarze: Afryka – Jacek Łapott, Ameryka Północna i Południowa – Janusz Jaskulski, Azja – Janusz Kamocki, Australia i Oceania – Mieczysław Strzechowski. Scenariusz dokumentacji źródłowo-ikonograficznej opracował natomiast Antoni Kuczyński. Wystawie towarzyszył informator z tekstami A. Kuczyńskiego, J. Kamockiego i J. Jaskulskiego, przybliżający sylwetki najbardziej znanych polskich odkrywców i naukowców. Zamknięciu wystawy towarzyszyła konferencja naukowa pt. „Polskie opisywanie świata. Od fascynacji egzotyką do badań antropologicznych” zorganizowana we Wrocławskim Muzeum Narodowym w dniach 4-5 października 1996 roku. Współorganizatorami konferencji byli: Muzeum Etnograficzne – Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu, Katedra Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego, Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” oraz Polskie Towarzystwo Ludoznawcze.

Celem sesji było pogłębienie znajomości dorobku Polaków w poznaniu kultur ludowych i pierwotnych świata. Uwzględniono następujące aspekty tego zagadnienia:

- podróże i tułaczki – początki etnografii pozauropiejskiej, nowe postacie, nieznanne relacje;
- sylwetki polskich obserwatorów i badaczy zainteresowanych problematyką etnologiczną, pracujących na różnych kontynentach;
- polscy podróżnicy i badacze w służbie nauki innych krajów, powiązani z nauką światową;
- polskie ekspedycje etnologiczne po II wojnie światowej – synteza osiągnięć badawczych polskich wypraw do Azji, Afryki, obu Ameryk, Australii i Oceanii;
- historia pozauropiejskich zbiorów etnograficznych w polskich placówkach muzealnych;
- zgromadzone przez Polaków kolekcje etnograficzne znajdujące się w zagranicznych placówkach muzealnych;
- archiwalia i zbiory muzealne jako źródło poznania kultur ludów pozauropiejskich;
- polska fotografia i film etnograficzny dotyczące ludów pozauropiejskich;
- procesy kulturotwórcze w społecznościach pozauropiejskich a metody i teorie badawcze.

Konferencja zgromadziła kilkudziesięciu etnologów z instytutów naukowych, uniwersytetów i muzeów całego kraju oraz naukowców reprezentujących takie dziedziny nauki, jak historia i geologia. Wygłoszono 30 referatów zgrupowanych w blokach poświęconych zagadnieniom ogólnym oraz poszczególnym kontynentom (ich teksty zostaną opublikowane). Uczestników i gości powitali Mariusz Hermansdorfer, dyrektor Muzeum Narodowego, oraz przewodniczący konferencji prof. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński, a także jej sekretarz naukowy dr Antoni Kuczyński i kierownik Katedry Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego, prof. dr hab. Edward Pietraszek.

Referat wprowadzający w omawiane zagadnienia – *Badania pozauropiejskie i ich miejsce w etnologii polskiej* wygłosił prof. Z. Jasiewicz (Poznań), a kolejny – *Etnografia polska na pograniczach (XIX/XX w.)* – prof. E. Pietraszek (Wrocław). O polskich badaniach na kontynencie europejskim traktowały następnie: dr. M. Trojana (Wrocław) – *Postrzeżenie przez polskich podróżników cywilizacyjnych dysproporcji na kontynencie europejskim (XIX/XX w.)*, dr T. Baira-sauskaitė (Wilno) – *Materiały Antoniego Muchlińskiego do problematyki tatarskiej i żydowskiej z pol. XIX w.*, mgr E. Kulak (Wrocław) – *Hiszpańskie tańce ludowe w polskich opisach podróży* i dr. D. Rotta (Katowice) – *Pierwszy opis Islandii z 1638 roku*. Dr B. Rok (Wrocław) przedstawił tekst pt. *Wyobrażenia o ludach świata w kalendarzach polskich XVIII wieku*, a prof. B. Pasierb (Wrocław) – *Henryk Arctowski i Jan Czekanowski w roli ekspertów na konferencji wersalskiej w 1919 roku*. Zbiory muzealne i archiwalne zostały omówione w dwóch referatach: mgr W. Blacharskiej (Gdańsk) – *Zbiory pozauropiejskie Muzeum Narodowego w Gdańsku* oraz mgr A. Styczńskiej (Łódź) – *Pozostałość aktowa Miejskiego Muzeum Etnograficznego w Łodzi jako źródło do badań nad polskim opisaniem świata*. Kolejne wystąpienia były związane z Oceanią: mgr W. Blacharskiej – *Obraz krajowców z Mórz Południowych w XVIII-wiecznej relacji Jerzego Forstera*, dr B. Kopydłowskiej (Wrocław) – *Wkład prof. Aleksandra Lecha Godlewskiego* w

poznanie kultury Polinezyjczyków oraz dr. W. Bębna (Wrocław) – *Polskie opisanie Papui-Nowej Gwiney*.

Drugi dzień obrad rozpoczęła prof. M. Paradowska (Poznań) referatem *Polskie XIX-wieczne penetracje etnograficzne w Ameryce Łacińskiej*. Temat ten kontynuowany był następnie przez prof. A. Posem-Zielińskiego (Poznań) – *Polskie badania etnologiczne w Ameryce Łacińskiej (po 1945 roku)*. Również następnym wystąpienia dotyczyły kontynentu amerykańskiego: prof. Z. Wójcicka (Warszawa) – *Człowiek w pierwotnym środowisku Ameryki Południowej (przyrodnicy polscy w XIX wieku o ludach Ameryki Płd.)*, dr. S. Czarnieckiego (Kraków) – *Nieznaną relacją Rudolfa Zuberera z 1888 roku z prac geologicznych w Cachueta (Argentyna)*, mgr. J. Jaskulskiego (Poznań) i mgr. M. Kairskiego (Poznań) – *Borys Malkin i jego badania nad Indianami Ameryki Południowej* oraz mgr B. Kohutnickiej (Warszawa) – *Konstanty Podhorski, podróżnik z dalekich kresów*. Następną część sesji została poświęcona Afryce, znalazły się w niej referaty: mgr. J. Lapotta (Szczecin) – *Historia zbiorów pozaeuropejskich (pozaafrykańskich) Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz Archiwum Działu i Etnologiczne ekspedycje afrykańskie Muzeum Narodowego w Szczecinie zbiorów muzealnych jako źródło etnograficznego poznania tego kontynentu*, mgr. J. Rosia (Olkusz) – *Dr Bogdan Szczygiel i olkuskie Muzeum Afrykanistyczne*, dr. R. Vorbricha (Poznań) – *Afryka z bliska i z oddali*, mgr J. Bar (Wrocław) – *Jan Czekanowski jako etnolog-afrykanista na tle swojej epoki*, dr. A. Żukowskiego (Olsztyn) – *Polskie badania etnologiczne w Afryce Południowej*, dr A. Barskiej (Opole) – *Organizacja przestrzeni w Mzabie*. W ostatnim bloku, dotyczącym Azji, dr A. Kuczyński (Wrocław) wygłosił dwa referaty: *Obraz Kazachstanu w polskiej literaturze zesłańczej XIX stulecia* oraz *Bronisława Zalewskiego opisanie kazachskiego ludu*, mgr A. Graff (Kraków) mówiła o *Zesłańcach polskich w radzieckiej Azji Środkowej w czasie II wojny światowej*, prof. F. Rosiński (Wrocław) przedstawił sylwetkę *Benedykta Polaka i jego podróż do Mongołów*, dr J. Kamocki (Kraków) wystąpił z referatem pt. *Raciborski i Siedlecki, badacze przyrody i etnografii Jawy*, dr M. Tracz (Kraków) – *Świeckie obłocze świętego miasta – Jerozolima w polskich XIX-wiecznych relacjach pielgrzymich*, a mgr E. Wolański (Wrocław) – *Ziemia Święta w oczach Andrzeja Jordana*.

Po każdej części konferencji odbywały się dyskusje, które wniosły wiele interesujących ustaleń w dziedzinie historii polskiej etnografii, związanych z wkładem polskich podróżników i naukowców (nie tylko etnologów) w „opisywanie świata”.

Hanna Golla

SEMINARIUM POLSKO-SŁOWACKIE DOTYCZĄCE ETNOLOGII MIASTA
„ETNICZNE I SPOŁECZNE ZRÓŻNICOWANIE MIASTA NA PRZYKŁADZIE
WARSZAWY I BRATYSŁAWY (DO 1939 ROKU)”,
WARSZAWA, 8-10 PAŹDZIERNIKA 1996

Zróźnicowanie etniczne i społeczne miasta na przykładzie Warszawy i Bratysławy XIX i pierwszej połowy XX w. (do 1939 r.) było tematem trzydniowego seminarium polsko-słowackiego, które miało miejsce w październiku br. w Warszawie.

Instytut Etnologii Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie od pewnego już czasu prowadzi badania nad problematyką funkcjonowania społeczności dużego miasta, rozwoju różnorodnych form kultury i obyczajowości – w odniesieniu do przeszłości i współczesności. Wyniki prac doczekały się wielu publikacji i były podstawą podejmowanych w tym ośrodku prób syntetycznego ujęcia szeroko pojętej etnologii Bratysławy. Wysłunęto także koncepcje realizowania równoległe przez kilka ośrodków naukowych programu badania innych miast środkowoeuropejskich. Stworzyłoby to bazę materiałową dla wspólnych badań porównawczych. Etnograficzne

badania nad społecznościami Warszawy, w odróżnieniu od zaawansowanych prac dotyczących stolicy Słowacji, znajdują się dopiero w fazie początkowej. Warszawskie środowiska dążą do wypracowywania zrębów szeroko zakrojonego projektu badań.

Przedsięwzięcie, jakim było zorganizowanie wspólnej sesji polsko-słowackiej, miało więc umożliwić nawiązanie ściślejszej współpracy oraz wymianę doświadczeń między obu ośrodkami. Zaistniało ono przede wszystkim dzięki wcześniejszym kontaktom naukowym dr. Andrzeja Stawarza (Warszawa) i dr. Petera Salnera (Bratysława), którzy byli również pomysłodawcami spotkania. Sesja została zorganizowana przed Warszawski Oddział PTL i Instytut Słowacki w Warszawie przy współpracy Muzeum Woli (Oddział Muzeum Historycznego m. st. Warszawy). Honorowy patronat objęli: Prezydent m. st. Warszawy Marek Świącicki i Ambasador Republiki Słowackiej w RP Marian Servatka. Wśród referentów i uczestników spotkania znaleźli się zarówno etnografowie jak i historycy, miało więc ono interdyscyplinarny charakter. W związku z nakreślonym zakresem chronologicznym (XIX w. i pocz. XX w.) podstawę większości wystąpień stanowiły źródła o charakterze historycznym: archiwalia, pamiętniki, wspomnienia, prasa, kalendarze i innego typu wydawnictwa, jedynie w nielicznych przypadkach istniała możliwość odwołania się do konkretnego materiału pozyskanego metodą kwestionariuszową czy ankietową.

Uroczyste otwarcie seminarium odbyło się 8 października w Instytucie Słowackim przy ulicy Krzywe Koło w Warszawie. W tematykę obrad wprowadzili zebranych dr Andrzej Stawarz i dr Peter Salner. Dwa inauguracyjne referaty wygłosili: prof. dr hab. Marek Drozdowski (*Etniczna i społeczna struktura Warszawy w latach 1914-1944*) i Zuzanna Benušková (*Společna štruktúra Bratislavy w latach 1900-1939*). W dwóch następnych dniach uczestników seminarium gościło Muzeum Woli. Program został tak pomyślany, aby umożliwić porównanie materiału o podobnej problematyce dotyczącego Bratysławy i Warszawy oraz dyskusję nad nim. Przedstawiono dziesięć obszernych referatów poświęconych zróżnicowaniu społeczności obu miast, zarówno na płaszczyźnie wyznaniowo-narodowościowej jak i społeczno-obyczajowej. W referacie Wiesława Głębockiego i Karola Mórawskiego (*Obyczaj świąteczny Warszawy w XIX i na pocz. XX w.*) w syntetyczny sposób przedstawiono roczny cykl świętowania przede wszystkim katolickiej części mieszkańców Warszawy ubiegłego stulecia. Następne wypowiedzi były prezentacją wyników badań szczegółowych dotyczących konkretnych obszarów życia społeczno-kulturalnego obu miast. Dla Barbary Petrozolin-Skowrońskiej (*Žitie tovaryšsko-obyczajové inteligenci, warszawskiej w XIX w.*) mikroskalą życia towarzyskiego dziewiętnastowiecznej Warszawy stały się głośnie wówczas salony prywatne. Maria Łejchman (*Parki i ogrody w kulturze Warszawy koniec XVIII i wiek XIX*) skoncentrowała się na parkach i ogrodach warszawskich jako publicznych miejscach spotkań, odpoczynku i rozrywki mieszkańców miasta. Referat Eleny Mannovej (*Działalność stowarzyszeń w Bratysławie w latach 1890-1939*) był z kolei prezentacją badań nad rolą, jaką odegrały stowarzyszenia bratysławskie w organizowaniu życia kulturalno-politycznego różnych miejskich warstw społecznych. Jako mikrosondę części życia towarzyskiego miasta potraktowano analizę organizowanych przez te instytucje dorocznych balów. Zupełnie inny punkt widzenia na działalność społeczno-kulturalnych stowarzyszeń w odniesieniu do Warszawy zaprezentował Andrzej Stawarz. Było to obszernie omówienie i uporządkowanie dotychczasowego stanu badań, ze zwróceniem uwagi na przemiany, jakie zachodziły w sposobie funkcjonowania stowarzyszeń warszawskich w okresie przed i po pierwszej wojnie światowej.

Ostatni dzień obrad zdominowała tematyka struktury wyznaniowo-narodowościowej obu miast. Daniel Luther (*Nacjonalizm w życiu społecznym Bratysławy w latach 1918-1938*) zajął się problematyką relacji między poszczególnymi grupami narodowościowymi Bratysławy lat międzywojennych. Przedstawiona analiza stosunków etnicznych dotyczyła m. in. politycznych i prawnych warunków ich kształtowania się, problemów związanych z funkcjonowaniem w mieście różnorodnych środowisk narodowych, ich aspiracjami w obliczu zmieniającej się sytuacji politycznej, zjawisk tolerancji i nietolerancji w życiu codziennym. Wystąpienie Petera Salnera (*Gmina żydowska w Bratysławie 1900-1938*) stanowiło podsumowanie badań nad społecznością bratysławskich Żydów w pierwszych czterech dziesięcioleciach naszego wieku. Szczególna

uwagę poświęcono oddziaływaniu na jej losy wydarzeń i procesów „wielkiej historii”. Omówienie poszczególnych grup narodowościowych i wyznaniowych Warszawy oraz trudności związanych z badaniem tego typu relacji w odniesieniu do społeczności warszawskiej ubiegłego stulecia przyniósł referat Jolanty Wiśniewskiej (*Spoleczności narodowe i wyznaniowe Warszawy wieku XIX i pocz. XX*). Wyniki badań nad reklamowymi ogłoszeniami w bratysławskiej prasie lat dwudziestych i trzydziestych XX w. jako odzwierciedleniem etnicznego zróżnicowania miejscowego kupiectwa zaprezentowała Lubica Faltanova. Zupełnie inne spojrzenie na społeczność dużego miasta zaproponowała Elżbieta Mazur (*Życie codzienne w osiedlach Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej w okresie międzywojennym*). Wyniki badań nad codziennością zostały tu skonfrontowane z założonym przez twórców osiedli programem urbanistyczno-architektonicznym i społeczno-kulturalnym.

W czasie trwania seminarium jego uczestnikom zaproponowano wiele imprez towarzyszących: spotkanie towarzyskie w Instytucie Słowackim, promocję wydawnictw „Journal of Urban Ethnology” oraz suplementu do „Encyklopedii Warszawy”, a także odwiedzenie warszawskich placówek muzealnych i zakładów naukowych. Zapowiedziano również opublikowanie materiałów z seminarium w wersjach językowych polskiej, słowackiej i niemieckiej.

Jolanta Wiśniewska

„ETNOLOGIA I ANTIPOLOGIA KULTUROWA A BADANIA KULTUR
REGIONALNYCH I REGIONALIZMU W SPOŁECZEŃSTWACH NOWOCZESNYCH” –
KONFERENCJA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO FILIA W CIESZYNIE,
CIESZYN, 23 - 25 PAŹDZIERNIKA 1996

W dniach 23-25 października 1996 roku odbyła się w Cieszynie konferencja naukowa „Etnologia i antropologia kulturowa a badania kultur regionalnych i regionalizmu w społeczeństwach nowoczesnych”. Organizatorami konferencji był nowo utworzony Zakład Etnologii w Instytucie Nauk Społecznych i Nauk o Kulturze Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie. Komitet Nauk Etnologicznych PAN oraz Dom Europejski Cieszyn – Ustroń. Przewodniczącym konferencji była prof. dr hab. Irena Bukowska-Floreńska (dyrektor Instytutu Nauk Społecznych i Nauk o Kulturze, oraz kierownik Zakładu Etnologii Uniwersytetu Śląskiego Filii w Cieszynie), sekretarzem naukowym konferencji – prof. dr hab. Wiesława Korzeniowska.

Zasadniczym celem konferencji było przedyskutowanie problemu funkcjonowania tradycji kulturowej i przeżywania więzi lokalnych w społeczeństwach nowoczesnych w odniesieniu do problematyki regionalnej.

Uroczystego otwarcia obrad w Centrum Konferencyjnym Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie dokonał prorektor Uniwersytetu Śląskiego Filii w Cieszynie prof. dr hab. Alojzy Kopiczek, który w swoim inauguracyjnym wystąpieniu powitał przybyłych uczestników i gości. Ze strony organizatorów konferencji wszystkich zebranych przywitał przewodniczący Komitetu Nauk Etnologicznych PAN prof. dr hab. Zbigniew Jasiewicz, zwracając uwagę między innymi na fakt, iż konferencja ma miejsce w najmłodszym ośrodku etnologicznym w Polsce.

Sesję plenarną otworzyła prof. dr hab. Irena Bukowska-Floreńska, która w referacie wprowadzającym pt. *Kultury regionalne w społeczeństwach nowoczesnych – problemy i propozycje badawcze* nakreśliła problematykę i kierunki badań nad współczesnymi społecznościami regionalnymi.

Kolejne referaty wygłoszone przez prof. dr hab. Annę Szyfer (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu) *Regiony pogranicza – grupy czy zbiorowość? Refleksje nad problematyką i metodami badań*, prof. dr hab. Kazimierz Wódcz

i prof. dr. hab. Jacka Wodza (Instytut Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach) *Regionalizmy w perspektywie analizy większość i mniejszość* oraz dr Izabelli Bukraby-Rylskiej (Zakład Kultury Wsi w Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa) *Na styku kultur: kategorie poznawcze i dylematy moralne*. sprowokowały ożywioną dyskusję i liczne polemiki.

Popołudniowa sesja pierwszego dnia obrad odbywała się w trzech sekcjach. Obrady sekcji pierwszej skupione były wokół problematyki określonej jako „Regionalna świadomość odrębności a inicjatywy społeczne”. Prof. dr hab. Teresa Smolińska (Katedra Folklorystyki Uniwersytetu Opolskiego) wygłosiła referat pt. *O potrzebie utożsamiania się z regionem. Społeczne inicjatywy folklorystyczne*, w którym przedstawiła inicjatywy dotyczące poczucia przynależności do rejonu jak i wiedzy o nim, podejmowane przez instytucje i towarzystwa społeczno-kulturalne na Górnym Śląsku. Referat dr Iwony Kabzińskiej (Zakład Etnologii Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa) *Świadomość odrębności terytorialnej i kulturowej a poczucie przynależności regionalnej (na przykładzie Polaków z Białorusi)* był podsumowaniem prowadzonych przez ostatnie trzy lata badań terenowych na Białorusi. Prof. dr hab. Teresa Karwicka (Zakład Etnologii Instytutu Archeologii i Etnologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń) w wystąpieniu pt. *Czy Kujawy są regionem etnograficznym?* wyróżniła współcześnie funkcjonujące cechy odrębności tego regionu. „Kształt kultury regionalnej a liderzy” był tematem sekcji drugiej. Ks. prof. dr hab. Franciszek Rosiński (Katedra Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego) w referacie pt. *Rola duchowieństwa w kształtowaniu kultury regionalnej* mówił o wpływie religii na kulturę danej społeczności oraz o inicjatywach i działalności kulturalnej duchownych w społeczeństwach lokalnych. Działalność misji i duchowieństwa w Papui-Nowej Gwince w dziedzinie oświatowej, kulturalnej, medycznej i charytatywnej scharakteryzował ks. dr Wojciech Bęben (Thursday Island, Australia) w referacie zatytułowanym *Rola duchowieństwa w kształtowaniu współczesnej kultury społeczeństw pierwotnych na Nowej Gwince*. Wystąpienie prof. dr hab. Anny Brzozowskiej-Krajki (Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu im. M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie) *Regionalizm swoista forma religii paradygmat podhalański i jego mutacja amerykańska* ukazało wspólnotowy i integrujący charakter podhalańskiego ruchu regionalnego przeniesionego w kręgi góralskiej emigracji w Stanach Zjednoczonych. Obrady tej sekcji zakończył komunikat mgr. Piotra Wąsali (Katedra Socjologii Kultury Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego) *Lider w społeczności lokalnej*.

Sekcja trzecia zajmowała się problematyką: „Regionalizm w sztuce ludowej i kulturze masowej a tradycyjne wzory kulturowe wspólnot regionalnych”. Przedstawiono trzy referaty. Prof. dr hab. Barbara Bazieli (Katedra Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego) w referacie *Problem regionalizmu w świetle europejskiej literatury dotyczącej sztuki ludowej* zwróciła uwagę na zakres europejskiej literatury dotyczącej sztuki ludowej a także ukazała, w oparciu o literaturę przedmiotu, próby podziału Europy pod względem typów wytworów sztuki ludowej i ich specyfiki. Dwa kolejne referaty związane były tematycznie ze Śląskiem. Dr Krystyna Kossakowska-Jarosz (Katedra Folklorystyki Uniwersytetu Opolskiego) w wystąpieniu pt. *Badania śląskoznawcze: nieobecność kultury masowej* zwróciła uwagę na skromny dorobek badawczy dotyczący kultury popularnej na Śląsku. Jej zdaniem fenomen kultury śląskiej rozpatrywany przez pryzmat kultury masowej może dać bardzo interesujące rezultaty. Komunikat dr Wandy Musiałik (Instytut Śląski w Opolu) nosi tytuł: *Głosy śląskich elit międzywojnia w obliczu zderzenia z obyczajową rzeczywistością mieszkańców ziem polskich*.

Obrady drugiego dnia rozpoczął prof. dr hab. Zbigniew Jasiewicz (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu) wystąpieniem *Lokalizm i regionalizm a migracje. Uwagi o związkach z terytorium na ziemiach północnej i zachodniej Polski*. Prof. dr hab. Leon Dyczewski (Katedra Socjologii Kultury KUL) w referacie pt. *Elementy znaczące tożsamości kulturowej w społeczności euroregionalu „Bug”* przedstawił wyniki z badań przeprowadzonych na początku 1996 roku w pięciu województwach makroregionu środkowo-wschodniego. Wynikami tychże badań podzielili się następnymi dwaj referenci: mgr Dariusz Wadowski (Katedra Socjologii Kultury KUL) analizując więź lokalną i regionalną w euroregionie „Bug” oraz mgr Robert Szwed (Katedra Socjologii Kultury KUL) omawiając uwarunkowania

dystansów między grupami etnicznymi. Przebieg procesów regionalizacji Żydów aszkenazyjskich Europy Środkowej był tematem interesującego referatu wygłoszonego przez gościa z Izraela prof. dr Olgę Goldberg-Mulkiewicz (The Hebrew University of Jerusalem). Niejako kontynuacją tej tematyki był komunikat wygłoszony przez mgr. Andrzeja Pecia (Zakład Etnologii Instytutu Nauk Społecznych i Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego, Filia w Cieszynie) *Mniejszość narodowa w społeczeństwie nowoczesnym. Informacja z badań tożsamości społeczno-kulturowej Żydów Polskich w USA*.

Po przerwie obiadowej prof. dr hab. Urszula Kaczmarek (Instytut Kulturoznawstwa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu) zaprezentowała wyniki z badań poczucia tożsamości narodowej na pograniczu polsko-niemieckim (woj. szczecińskie). Następnie mgr Paweł Szmidt (Katedra Etnologii Uniwersytetu Łódzkiego) wygłosił referat *Życie u siebie. przejawy tożsamości społecznej wśród mieszkańców pogranicza etnicznego*. Dr Maria Śmiełowska (Instytut Nauk Społecznych Uniwersytetu Opolskiego) w swym wystąpieniu zwróciła uwagę na wpływ oddziaływań politycznych instytucji państwa niemieckiego i polskiego na obecny kształt kultury społeczeństwa Śląska Opolskiego. Identyfikacje narodowe młodzieży w Głogówku omówiła dr Urszula Swadźba (Instytut Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach). Tematem referatu wygłoszonego przez dr. Tadeusza Kanię (Zakład Animacji Społeczno-Kulturowej Instytutu Nauk Społecznych i Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego, Filia w Cieszynie) były nowe zjawiska społeczne i zmiany kulturowe na Śląsku Cieszyńskim. Elementy wierzeń przedchrześcijańskich funkcjonujące w obyczajach i przekonaniach mieszkańców Żywiec złożyła mgr Natalia Treła (Zakład Nauk Społecznych Politechniki Łódzkiej - Filia w Bielsku-Białej i Zakład Etnologii Uniwersytetu Śląskiego, Filia w Cieszynie). Referaty mgr Kornelii Lach (Katedra Folklorystyki Uniwersytetu Opolskiego) *Archaiczne formy kultu św. Mikołaja na pograniczu śląsko-morawskim* oraz mgr Doroty Świtły (Katedra Folklorystyki Uniwersytetu Opolskiego) *Ludyczność odpustów w tradycji śląskiej* zakończyły obrady drugiego dnia konferencji.

Miłym akcentem w tym dniu był koncert kameralny w wykonaniu pracowników Instytutu Wychowania Muzycznego Uniwersytetu Śląskiego Filii w Cieszynie.

W trzecim, ostatnim dniu konferencji, odbyła się sesja wyjazdowa w Jastrzębiu Zdroju. Obrady, odbywające się w Urzędzie Miejskim, otworzył p. rezydent Miasta Jastrzębia Zdroju mgr inż. Janusz Ogiegło. Sesję tę wypełniły referaty prof. dr. hab. Marka Szezepańskiego (Instytut Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach) *Region i regionalizm górnośląski w perspektywie integracji europejskiej*, dr. Mieczysława Trojana (Katedra Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego) *Współczesne procesy społeczno-kulturowe w Europie w wymiarze regionalnym i ponadregionalnym* oraz dr Marii Lipok-Bierwaczonek (Muzeum Śląskie w Katowicach) *Szukanie „małej ojczyzny”. Etnologiczne studium wielokulturowej zbiorowości (trzech o Tychach)*. Dr hab. Zygmunt Kłodnicki (Katedra Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego) wystąpił z informacją *Dziedzictwo kulturowe w regionie. Zakończenia programowe Ministerstwa Edukacji Narodowej (komunikat-informacja)*.

Podsumowania kilkudniowych obrad i dyskusji dokonał prof. dr hab. Zbigniew Jasiewicz, który stwierdził między innymi, że konferencja była znaczącym wydarzeniem naukowym, a także prezentacją nowego ośrodka naukowego. Zdaniem prof. Jasiewicza konferencja rzuciła nowe światło na kultury pogranicza, potwierdziła odrodzenie się lokalności i terytorialności. Była kolejnym dowodem na to, że etnologia potrafi współpracować z innymi dyscyplinami.

Konferencji etnologicznej w Cieszynie towarzyszyła okolicznościowa sprzedaż wydawnictw uniwersyteckich i publikacji Macierzy Ziemi Cieszyńskiej. Organizatorzy zapowiedzieli wydanie przedstawionych na konferencji referatów i komunikatów.

Na zakończenie należy podkreślić, iż spotkanie naukowe w Cieszynie stanowiło przegląd stanowisk etnologów, antropologów i socjologów w zakresie badań kultur regionalnych i regionalizmu. Obrady i dyskusje pozwoliły ukazać nowe koncepcje badawcze a także aktualny stan badań nad świadomością tożsamości i odrębności społeczno-kulturowej. Jak się okazało

regionalizm współczesny to zagadnienie o dużym znaczeniu poznawczym i praktycznym wymagające jeszcze ciągłych badań i dociekań teoretycznych.

Grzegorz Odoj
Andrzej Peć

X KONGRES AFEMAM I II KONFERENCJA EURAMES.
AIX-EN-PROVENCE. 4 - 7 LIPCA 1996

W dniach od 4 do 7 lipca 1996 r. w Aix-en-Provence w IREMAM (Institut de Recherche et d'Etudes sur le Monde Arabe et Musulman) z inicjatywy AFEMAM (Association Française pour l'Etude du Monde Arabe et Musulman – Paris) i EURAMES (European Association for Middle Eastern Studies – Oxford) odbyło się spotkanie badaczy zajmujących się światem arabsko-muzułmańskim, poświęcone kierunkom współczesnych badań europejskich. Kongres zgromadził ponad 500 osób z Europy, Afryki i Azji. Obrady toczyły się w 71 sekcjach specjalistycznych i 5 sesjach plenarnych. Inaugurację oficjalną poprzedziła projekcja filmu algierskiego pt. „Górnik”, która miała miejsce w środę 3 lipca o godzinie 21. Po projekcji odbyła się dyskusja w obecności reżysera M. Boumari. 4 lipca 1996 r. oficjalnie Komitet Kongresu w osobach Ch. Louis, prezydenta Uniwersytetu d'Aix-en-Marseille, J. M. Le Berre, dziekana Wydziału Prawa, A. Mahiou, dyrektora IREMAM, R. Ibert, dyrektora MMSH (Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme – jest to ośrodek badań regionu Śródziemnomorskiego), P. Dumont, prezydenta AFEMAM i D. Hopwood, prezydenta EURAMES, powitał uczestników. Dwa spotkania plenarne miały charakter tzw. „Pytań otwartych”, zastanawiano się bowiem nad rolą i możliwościami badacza świata arabsko-muzułmańskiego w perspektywie różnych dyscyplin naukowych. Derek Hopwood, przewodniczący EURAMES, stawiał m. in. pytania: Jak promować wymiany międzynarodowe? Jakie są możliwości i sposoby poznawania prac badawczych, prowadzonych w różnych ośrodkach uniwersyteckich? Thiery Bianquis zwracał uwagę na swoistą rolę badacza świata arabsko-muzułmańskiego i trudności natury organizacyjnej, które niekiedy uniemożliwiają prowadzenie odpowiednich badań. Natomiast trzecie spotkanie plenarne pod przewodnictwem Fanny Colonna, poświęcone było pamięci Ernesta Gellnera, zmarłego w 1995 roku. Ernest Gellner był jednym z badaczy Maghrebu, co wielokrotnie w wystąpieniu podkreślano.

Sesje specjalistyczne podejmowały różnorodny temat: religijny (np. Michel Chodkiewicz, Claude Gillot, *Islam, textes et pratiques*), historyczny, społeczny, literacko-językowy, urbanistyczny, ekonomiczny, antropologiczno-etnologiczny, po współczesny świat arabski. Nie sposób zaprezentować całości omawianej problematyki: po pierwsze obejmowała ona różne kierunki badań, a po drugie jej wielkość (około 500 wystąpień – referaty i komunikaty). Dlatego też pozwałam sobie na przedstawienie jedynie wybranej tematyki sekcji specjalistycznych, w których miałam okazję uczestniczyć. Problematyka współczesnego świata arabskiego była rozważana m. in. w sekcji pt. „Nowe wykształcone elity w niektórych krajach arabskich: od lokalności do globalności”, kierowanej przez E. Longuense i F. Colonna. Autorzy referatów stawiali problem dwubiegunowy, wskazując na relacje między wykształceniem i miejscem zamieszkania. Wskazywano na wyraźne powiązanie wiedzy lokalnej z wiedzą globalną, jako istotnym czynnikiem transformacji społeczeństwa. Pod przewodnictwem G. El Kadi obradowała sekcja pt. „Dziedzictwo i urbanizacja miast świata arabskiego”. B. Cassetti przedstawił koncepcje transformacji idei i ochrony ośrodków historycznych, wskazując na konieczność współdziałania stratyfikacji społecznych i aktywności ekonomicznej, artystycznej i handlowej.

C. Lacoste-Dujardin i M. Schatzmiller przewodniczyły sekcji zajmującej się sytuacją kobiet w krajach arabsko-muzułmańskich. Między innymi M. Cardinal mówiła o publicystyce dla kobiet

i zjawisku zasłaniania twarzy na Bliskim Wschodzie (1979-1994), a S. Dahlgren o zmianach społecznych w Jemenie przed 1990 i po 1990 r., zwracając uwagę na przekształcenia struktur i próbę konstruowania modelu społeczeństwa, w którym dopuszcza się kobiety do aktywności zawodowej. H. Claudot-Hawad przewodniczyła sekcji poświęconej problematyce społeczeństw saharijskich, w której dyskutowano następujące zagadnienia: język, sztuka, technika i identyfikacja; role pełnione według płci i identyfikacja; Tuaregowie i ich „zewnętrzność”; organizacja społeczna i identyfikacja. Tematyka antropologiczna i etnologiczna przewijała się w różnych sekcjach, ale najsilniej zmanifestowała się w spotkaniu, któremu przewodniczyli G. Boetsch i J.-N. Ferré na temat „Nauki przyrodnicze, nauki humanistyczne i nauki medyczne w Afryce Północnej (XIX-XX w.): zbliżenia socjologiczne i epistemologiczne”. W związku z trwającym Kongresem w Muzeum Historii Naturalnej w Aix-en-Provence pod kierunkiem G. Boetsch i E. Rabino-Massa zorganizowano wystawę pt. „Antropologia starego Egiptu. Spojrzenia na genezę wykopaliska. Kolekcja Marro de Turin”. Należy odnotować dwie inne wystawy: „Postacie sufizmu”, przygotowana przez C. Champion oraz „Dziedzictwo i renowacja miast arabskich: Port Said, Kair, Alep, Bejrut, Aman, Zabid”, animowana pod kierunkiem G. El Kadi. Problemy socjologiczno-antropologiczne wystąpiły w sekcji „Prawo i społeczeństwa współczesnego świata arabskiego: perspektywy społeczno-antropologiczne”. Podjęta dyskusja koncentrowała się na fenomenie prawnym z punktu widzenia religijnego i świeckiego. O badaniach antropologicznych w krajach Zatoki Perskiej mówiono pod kierunkiem A. Montigny i A. A. Yateem. Badania antropologiczne nad społeczeństwem krajów Zatoki Perskiej prowadzone są od niedawna. Różne tematy i warsztaty badawcze ukazują, że pomimo istniejących oporów społeczeństwa poszczególnych krajów ulegają transformacji. Zwrócono uwagę, że zatrudnienie pozwala ustalić wzory przekazu wiedzy oralnej, ich funkcję i wyzwania traktowane jako ważne zjawisko zmian społecznych. Wysuwano hipotezę postrzegania wiedzy lokalnej jako wiedzy globalnej.

Na kongresie wystąpili również badacze z Polski: Jerzy Zdanowski, członek Rady Wykonawczej EURAMES i kierownik Zakładu Krajów Pozaeuropejskich PAN, mówił o prowadzonych w Polsce badaniach bliskowschodnich, a Anna Barska z Uniwersytetu Opolskiego na posiedzeniu sekcji „Algeria – Maghreb” wygłosiła komunikat na temat zmian społeczno-kulturowych w Algierii.

Różnorodna tematyka kongresu stała się okazją do podzielenia się doświadczeniami i refleksją badaczy pochodzących z Europy, Azji i Afryki. Równocześnie to szczególne spotkanie odmiennych podejść metodologicznych dało asumpt do przemyśleń nad stylem prowadzenia badań i możliwościami interdyscyplinarnych ujęć.

Anna Barska

DZIAŁALNOŚĆ KOLA ZAINTERESOWAŃ KULTURĄ ASYRYJSKĄ
PRZY POZNAŃSKIM ODDZIALE PTL
W OKRESIE OD PAŹDZIERNIKA 1993 ROKU DO MAJA 1996

Okres sprawozdawczy to czas wzmoczonej aktywności Kola, na którą złożyło się uczestnictwo w kilku konferencjach międzynarodowych, organizowanych zarówno w kraju, jak i za granicą, oraz rozmaite spotkania na zaproszenie wielu instytucji oświatowych i kulturalnych, przy czym niektóre ze spotkań mają już charakter stały. Uczestniczą w nich uczniowie szkół gastronomicznych, których nauczyciele, będący absolwentami Akademii Rolniczej w Poznaniu, poświęcają jedną lub dwie lekcje zagadnieniom etnologicznym uwarunkowań kulinarnych. Należy podkreślić, że zainteresowanie prelekcjami jest dość duże, zarówno ze strony młodzieży, jak i nauczycieli.

Pierwszą konferencję, w której przewodniczący Koła brał udział w dniach 13-14 grudnia 1993 roku, zorganizowała Katedra Folklorystyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu (obecnie Uniwersytet Opolski) pod tytułem: „Pogranicze jako problem kultury”. Wygłoszony referat dotyczył problemów kultury ludności asyryjskiej na pograniczu syryjsko-turecko-irackim. Druga konferencja: „Chrześcijaństwo i islam” miała miejsce 11-14 kwietnia 1994 roku w Krakowie. Jej organizatorami były Katedra Arabistyki UJ, Papieska Akademia Teologiczna, Ojcowie Franciszkanie oraz Konsulat i Instytut Kultury Francuskiej w Krakowie. Uczestniczyli w niej orientaliści i duchowni z wielu krajów. Zaprezentowano referat pt. *Posty i praktyki postne u chrześcijańskich Asyryjczyków na Bliskim Wschodzie*. W czasie trwania konferencji i towarzyszących jej spotkań zrodził się pomysł zorganizowania w przyszłości międzynarodowego forum naukowego poświęconego współczesnym Asyryjczykom. Wśród uczestników znalazło się bowiem kilku znających język asyryjski i piszących o nim oraz o asyryjskim folklorze. Trzecia konferencja, „The Potato”, to kolejne, dziesiąte spotkanie etnologiczne o pożywieniu, zorganizowane przez Uniwersytet Techniczny we Freising koło Monachium (w dniach 6-10 czerwca 1994). Przedstawiono na niej referat o roli ziemniaków we współczesnej kuchni asyryjskiej na Bliskim Wschodzie. Krótki pobyt przewodniczącego Koła w Monachium wzbogacono spotkaniami z mieszkającymi tam wychodźcami asyryjskimi (w liczbie około 100 rodzin). Raz w miesiącu zbierają się po niedzielnym nabożeństwie całe rodziny wraz ze swoim kapłanem w przykościelnym klubie. Asyryjskie gospodynie przynoszą przyrządzone w domach potrawy narodowe. Czwarte, już cykliczne, „Symposium of Food and Cookery” odbyło się w St. Anthony's College w Oxfordzie, w dniach 10-11 września 1994 roku. Jego tematyka dotyczyła żywności zagrożonej. Wśród 39 zaprezentowanych wykładów znalazł się referat o asyryjskich tradycyjnych technologiach kulinarnych. Na piątej konferencji, „Konflikty etniczne”, zorganizowanej 5-7 grudnia 1994 roku przez Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie, przedstawiono sytuację Asyryjczyków w Tur Abdinie (płd.-wsch. Turcja), jako mniejszości poważnie zagrożonej. Szósta zaś konferencja to kolejne sympozjum w Oxfordzie (8-9 września 1995), poświęcone tym razem wybitnym kucharzom i tym, którzy zmienili oblicze kuchni. Zaprezentowano na niej twórczość kulinarną Bar Ebraji, nieznanego jeszcze w Polsce XIII-wiecznego filozofa asyryjskiego.

W minionym okresie przewodniczący Koła uczestniczył w ogólnopolskim seminarium dla nauczycieli klas piekarskich średnich szkół zawodowych, które odbyło się 14-16 grudnia 1994 roku w Zespole Szkół Zawodowych w Bydgoszczy. Wygłosił tam dwa referaty: o tradycyjnym chlebie na Bliskim Wschodzie i o potrawach z pszenicy. Wreszcie trzeba wspomnieć o Sesji Ekologicznej (noszącej kolejny numer XIV), zorganizowanej 16 kwietnia 1995 roku przez Wydział Rolnictwa Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu, w Zespole Szkół Mleczarskich we Wrześni. Była poświęcona mleku. Przedstawiono na niej prelekcję o przetworach i potrawach z mleka u współczesnych Asyryjczyków na Bliskim Wschodzie. „Gazeta Poznańska” opublikowała (05 maja 1995) rozmowę z przewodniczącym Koła o pożywieniu Asyryjczyków, którą zatytułowano „Łyżka w kulturze, żur w muzeum”.

Z ważniejszych spotkań o charakterze kameralnym pragnę wymienić następujące: na zaproszenie Klubu Seniora przy Akademii Rolniczej w Poznaniu, 11 stycznia 1994 roku odbyła się biesiada poświęcona ludowym obchodom Świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku u Asyryjczyków. 28 lutego 1994 roku wygłoszono prelekcję dla członków NOT-u Poznańskiej Spółdzielni Piekarsko-Ciastkarskiej o technologiach i produktach zbożowych na Bliskim Wschodzie. 25 marca 1994 roku Koło było gościem osób niepełnosprawnych, zrzeczonych w fundacji „Arka”, którzy wysłuchali wykładu o początkach chrześcijaństwa wschodniego. W dniach 6-7 kwietnia 1994 roku przewodniczący Koła przebywał w Wiedniu na zaproszenie tamtejszego Domu Kultury i Zespołu Szkół Zawodowych. Tematem spotkania była sytuacja chrześcijan asyryjskich na Bliskim Wschodzie oraz ich tradycje kulinarne. 22 września 1994 roku miało miejsce drugie spotkanie z inicjatywy niepełnosprawnych z fundacji „Arka”, gdzie kontynuowano poprzedni temat, wyeksponując rolę asyryjskich misjonarzy w szerzeniu chrześcijaństwa w Indiach, Chinach i Mongolii.

Szczególne ważne są spotkania z młodzieżą szkół średnich. Uczniowie ostatnich klas specjalności gastronomicznej Zespołu Szkół Zawodowych w Głogowie wysłuchali 10 listopada 1994 roku wykładu o potrzebie zachowania tradycyjnych technologii kulinarnych, podczas którego omówiono tematy kilku zagranicznych konferencji międzynarodowych. Wśród słuchaczy byli również uczniowie z Zespołu Szkół Ekonomicznych. Nauczyciele uczestniczący w dyskusji z żalem przyznali, że te zagadnienia były dotychczas pomijane w pracach przygotowywanych przez uczniów. 22 marca 1995 roku wspomniany wcześniej wykład o zagrożeniu Asyryjczyków w Tur Abdinie został wygłoszony na zebraniu Rady Instytutu Religioznawstwa UJ. Na zaproszenie Technikum Gospodarczego Sióstr Urszulanek w Pniewach zaprezentowano 26 kwietnia 1995 roku dwa wykłady z przeżroczami na temat chrześcijaństwa bliskowschodniego oraz historii chleba i technologii jego produkcji. Piątego maja 1995 roku zrealizowano kolejny wyjazd do Głogowa, tym razem do Zespołu Szkół Ekonomicznych. Mówiono o tradycyjnych technologiach przetwórstwa mleka. W dyskusji, która wywiązała się po wykładzie, poruszono też różne aspekty związane z prawnym położeniem chrześcijan w islamskich krajach Bliskiego Wschodu.

Wykorzystując trzydniowy pobyt w Łańcucie 40-osobowej grupy pracowników i studentów III roku Wydziału Technologii Żywności Akademii Rolniczej w Poznaniu, przewodniczący Koła zorganizował 25 czerwca 1995 roku spotkanie ze znanymi i cenionymi działaczami miejscowego oddziału PTT, Franciszkiem Frąckiem i Albiną Hodur, którzy dzielili się swoją pasją – folklorem ludowym regionu. 29 września 1995 roku nauczyciele przedmiotów gastronomicznych szkół województwa kaliskiego wysłuchali w Wojewódzkim Ośrodku Metodycznym w Kaliszu referatu, połączonego z przeżroczami, na temat tradycji i obyczajów kulinarnych na Bliskim Wschodzie.

We wspomnianym okresie, zarówno w czasopiśmie krajowych, jak i zagranicznych, ukazało się kilkanaście publikacji autorstwa przewodniczącego koła, dotyczących wyżej wymienionych zagadnień.

Michael Abdalla

